

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

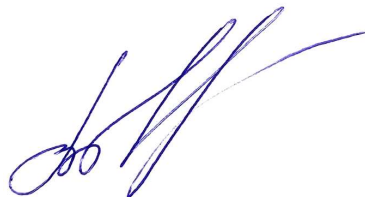
КОЗЛЕНКО Володимир Григорович

УДК 378.147.091.313-027.22(043.5)

**СИСТЕМА РОЗВИТКУ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

РЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Кропивницький – 2024

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на базі Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, Міністерство освіти і науки України.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Савченко Лариса Олексіївна,
Криворізький державний педагогічний університет,
професор кафедри технологічної та професійної
освіти;

доктор педагогічних наук, професор
Бахмат Наталія Валеріївна,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка,
завідувач кафедри теорії та методик початкової
освіти;

доктор педагогічних наук, професор
Данилюк Сергій Семенович,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
професор кафедри іноземних мов.

Захист відбудеться «09» липня 2024 року об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 23.053.02 у Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка за адресою: 25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1) та на сайті університету за адресою: <https://www.cuspu.edu.ua>.

Реферат розіслано «07» червня 2024 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. В. Абрамова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасна освітня політика України визначає найважливіші завдання вищої школи: підготовку компетентного, конкурентноспроможного фахівця, здатного реалізувати професійні завдання в складних економічних, політичних і соціокультурних умовах суспільства.

Розвиток педагогічної науки характеризується пошуком фундаментальних підходів до побудови освітнього процесу, що знаходить своє відображення в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» та Національній доктрині розвитку освіти України, у яких зазначено, що метою освіти й виховання повинна бути орієнтація сучасної вищої школи на розвиток особистості майбутнього фахівця. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема підготовки професіонала, здатного до проектування своєї діяльності у різних соціокультурних ситуаціях, готового шукати шляхи вирішення проблем, виробляти особливу стратегію професійного мислення, поведінки та діяльності.

Сучасний стан розвитку педагогічної освіти в Україні вимагає активного впровадження інноваційних процесів, нових методів і технологій навчання, адаптованих до викликів військового стану. Тому, розвиток проектної культури є важливим завданням у професійній підготовці майбутніх педагогів, оскільки вона сприяє розвитку креативності, командної роботи, лідерських якостей та адаптації до професійної діяльності. Саме проектна культура в освітньому процесі стає тією основою інноваційних перетворень, які забезпечують підвищення якості освіти, активізацію самопізнання, осмислення шляхів і можливості власної самореалізації, самозмін майбутніх педагогів. Проектна культура як найважливіший компонент нового типу педагогічного професіоналізму є фундаментальною основою для теоретичного моделювання, концептуалізації, технологізації та практико-проектної діяльності на основі соціального конструювання нової реальності освіти в нашій країні.

Закономірним з огляду на актуальність проблеми розвитку проектної культури майбутніх педагогів як важливого складника їхньої професійної підготовки є підвищення уваги вчених до її дослідження. На основі вивчення наукових джерел з'ясовано, що порушена проблема знайшла часткове висвітлення за такими основними напрямками: використання проектної технології у підготовці вчителів-предметників досліджували (Г. Бреславська, О. Войтович, Н. Грицай, М. Елькін, О. Марущак, І. Сяська та ін.); вплив формування проектної культури на якість професійної підготовки майбутніх учителів та їх готовність до інноваційної педагогічної діяльності вивчали (В. Гриньова, О. Листопад, Л. Порох, Т. Рабченко, В. Уруський та ін.); особливості управління педагогічними проектами досліджували (М. Барбан, Л. Гризун, О. Косович, С. Хаджирадєва та ін.); методи та підходи, які можна використовувати у закладах вищої освіти для формування проектної культури у майбутніх педагогів вивчали (О. Безпалько, В. Докучаєва, Т. Кристопчук, Н. Мойсеюк, І. Підласий та ін.); вплив проектної культури на педагогічну практику розкрили (В. Зіневич, А. Лігоцький, Х. Попович, С. Яценко та ін.).

Численні дослідження показали, що реальне (діяльнісне) оволодіння проєктною культурою педагогом можливе лише у процесі проєктування своєї власної професійної діяльності. Цей процес повинен мати адекватні ресурси і насамперед методологічне забезпечення та супровід. Із цього випливає принципово важливий висновок: оволодіння проєктною культурою потребує активної роботи педагога-проєктанта у спеціально організованих умовах.

Водночас, аналіз наукових досліджень щодо проблеми розвитку проєктної культури майбутнього педагога засвідчив, що ця важлива складова системи вищої професійно-педагогічної освіти не отримала належного наукового осмислення з боку вітчизняних учених, питання розвитку проєктної культури майбутнього педагога ще не достатньо опрацьовані в педагогічних дослідженнях. Свідченням чого є різні підходи до визначення основних складових проєктної культури та педагогічних умов її формування; відсутність системи розвитку проєктної культури майбутнього педагога у професійній підготовці.

У результаті вивчення теоретичних і практичних аспектів проблеми розвитку проєктної культури майбутніх педагогів було виявлено низку суперечностей між:

- зростаючою значущістю педагогічного проєктування як основного засобу та механізму інноваційного розвитку освіти і нерозробленістю концептуально-методологічних засад розвитку проєктної культури майбутніх педагогів, науково обґрунтованих педагогічних стратегій для забезпечення відповідного процесу;

- потребою у формуванні нового педагогічного професіоналізму як основи побудови практики інноваційної освіти та недостатньою розробленістю навчально-методичного забезпечення системи розвитку проєктної культури майбутніх педагогів;

- між цілісністю, багатоаспектністю діяльності майбутнього педагога, що передбачає проєктну діяльність, і недостатньою відтвореністю й дискретним її відображенням у змісті професійної підготовки майбутніх педагогів;

- між необхідністю цілеспрямованої підготовки майбутнього педагога і нерозробленістю необхідних для цього проєктних технологій, спроможних забезпечити цілісність, системність і якість зазначеного процесу.

Подолання зазначених суперечностей потребує від закладів вищої освіти впровадження таких технологій професійної підготовки майбутніх педагогів, які були б спрямовані на створення сприятливих умов для формування та розвитку проєктної культури.

Актуальність, недостатня обґрунтованість теоретичних і практичних аспектів розв'язання окресленої проблеми, необхідність усунення визначених суперечностей зумовили вибір теми дисертації – **«Система розвитку проєктної культури майбутніх педагогів»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка (нині кафедра педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка) «Соціально-професійне становлення особистості» (реєстраційний № 0116U003481). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 8 від 28.12.2021 р.).

Мета дослідження полягає в розробленні, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності системи розвитку проєктної культури майбутнього педагога.

Відповідно до поставленої мети сформульовано такі **завдання дослідження**:

1. Дослідити генезу ідеї розвитку проєктної культури, конкретизувати термінологічне поле дослідження, визначити суть поняття та зміст структурних компонентів проєктної культури майбутніх педагогів.

2. З'ясувати сучасний стан професійної підготовки майбутніх педагогів до застосування проєктної технології у практиці роботи закладів вищої освіти.

3. Проаналізувати методологічні підходи до дослідження проблеми розвитку проєктної культури майбутнього педагога.

4. Розробити модель розвитку проєктної культури майбутніх педагогів.

5. Визначити критерії, показники та рівні сформованості проєктної культури майбутніх педагогів.

6. Обґрунтувати педагогічні умови, які сприяють формуванню проєктної культури майбутніх педагогів у професійній підготовці.

7. Здійснити дослідно-експериментальну перевірку результативності моделі розвитку проєктної культури майбутніх педагогів.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх педагогів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – система розвитку проєктної культури майбутніх педагогів.

Концептуальні засади дослідження. Концепція дослідження передбачала наукове осмислення розвитку проєктної культури майбутніх педагогів як цілісної і динамічної системи, що залежить від теоретичних, методичних, організаційних та практичних детермінант. Такий підхід дав змогу показати взаємозумовленість та взаємозв'язок у системі розвитку проєктної культури майбутніх педагогів (спроєктувати зміст, форми, методи, засоби і технології), у її теоретичному наповненні, методичному забезпеченні, організаційних трансформаціях та практичній реалізації.

Провідна ідея дослідження ґрунтована на положенні про те, що цілісний та динамічний розвиток проєктної культури майбутніх педагогів у закладах вищої освіти є соціально зумовленим, педагогічно і професійно детермінованим. Цілеспрямована професійна підготовка майбутніх педагогів дозволяє спроєктувати освітній процес, побудований на створенні умов для розвитку особистості, як суб'єкта навчання, що забезпечує формування проєктної культури як важливого аспекту професіоналізму сучасного педагога.

Дослідження базоване на розумінні проєктної культури майбутнього педагога як інтегральної професійно-особистісної характеристики, що визначає здатність до здійснення проєктної діяльності в галузі освіти та включає сукупність теоретичних знань про сутність, методiku та технології проєктування певних робіт; практичних умінь і навичок щодо розробки та реалізації навчальних і соціальних проєктів; значущих особистісних якостей, необхідних для здійснення ефективної проєктної діяльності, що забезпечують здатність майбутнього педагога творчо діяти в сучасному суспільстві, проєктувати свою професійну діяльність й оцінювати її результати.

Реалізація провідної ідеї та концептуальних засад ґрунтована на фундаментальних філософських ідеях, положеннях, що знайшли вияв у сукупності основних концептів (методологічного, теоретичного, технологічного) та дозволили досягти динамічності й повноти розкриття проблеми.

Методологічний концепт визначає наукові підходи, принципи та методи дослідження.

Теоретичний концепт характеризує основні ідеї, положення, що зумовлюють розуміння особливостей професійної підготовки майбутніх педагогів; відображає актуалізацію сутності ключових понять дослідження («проєкт», «педагогічний проєкт», «проєктування», «проєктна діяльність», «проєктне навчання», «підготовка майбутніх учителів до проєктної діяльності», «проєктна компетентність майбутнього педагога», «професійна культура», «педагогічна культура», «проєктна культура майбутнього педагога»), що складають науково-теоретичне підґрунтя досліджуваної проблеми. На теоретичному рівні розроблено концепцію професійної підготовки майбутніх педагогів; обґрунтовано структурно-функціональну модель розвитку проєктної культури майбутніх педагогів.

Технологічний концепт визначає необхідність оновлення змісту, оптимізацію форм, методів, засобів та технологій навчання, спрямованих на розвиток проєктної культури майбутніх педагогів.

Методологічну основу дослідження становлять фундаментальні філософські ідеї і положення про взаємозв'язок, взаємозумовленість і цілісність явищ і процесів об'єктивної дійсності; про особистість як суб'єкта діяльності та відносин, про системність формування особистості, про взаємозв'язок зовнішніх і внутрішніх факторів її розвитку; філософських концепцій освіти, а також відбиває взаємозв'язок і взаємодію різних підходів загальнонаукової й конкретнонаукової методології до вивчення порушеної проблеми, а саме: системного, компетентнісного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного, аксіологічного, проєктного.

Означені підходи ґрунтуються на сукупності методологічних принципів: *загальнодидактичних* (науковості та доступності, систематичності й послідовності, зв'язку теорії з практикою, свідомості й активності, ініціативності та самостійності, індивідуалізації й диференціації навчання та ін.); *специфічних*: *інноваційності* (здійснюється через варіативність та

динамічність змісту, форм, методів і технологій підготовки майбутніх педагогів до проєктної діяльності); *наступності* (поступове зростання складності проєктних завдань на різних етапах навчання); *міждисциплінарності* (інтеграції знань різних галузей для розв'язання проєктних завдань); *автономії* (заохочення ініціативи та самостійності студентів в управлінні проєктами); *зворотнього зв'язку* (своєчасне коригування дій учасників проєкту на основі аналізу отриманих результатів)).

Сукупність схарактеризованих підходів та принципів забезпечує цілісність, ефективність та комплексність розвитку проєктної культури майбутніх педагогів.

Теоретичну основу дослідження складають наукові положення щодо: концептуальних засад сучасної педагогічної освіти професійної підготовки майбутнього педагога (А. Алексюк, І. Бех, В. Вергасов, Л. Кондрашова, В. Мілерян, Є. Павлютенков, С. Сисоева та ін.); питань теорії культури та культурної діяльності (С. Безклубенко, В. Бокань, М. Каган, Е. Маркарян, С. Пилипенко, М. Попович, Н. Чавчавадзе та ін.); формування професійно-педагогічної культури педагогів (О. Барабанщиков, В. Гриньова, Н. Гузій, К. Литвинова, І. Никифорова, І. Пальшкова, С. Пащенко, М. Пічкур, В. Правоторов, Т. Спіріна, В. Сухарцева, Т. Тарасенко та ін.); розвитку проєктної культури майбутнього педагога (І. Андрощук, В. Беспалько, Л. Бережна, А. Брехунець, А. Гін, Т. Карпинський, О. Коберник, Н. Коваленко, А. Кравцова, Д. Луп'яка, О. Марущак, А. Нісімчук, В. Сидоренко, Л. Хоружа, С. Ящук та ін.).

Загальна гіпотеза ґрунтується на припущенні про те, що в сучасних умовах проєктна культура вимагає підготовленості майбутнього педагога до здійснення проєктної діяльності в різних її варіантах, зважаючи на це ефективність професійної підготовки майбутніх педагогів буде результативною якщо розробити систему розвитку проєктної культури майбутніх педагогів, теоретично обґрунтувати та запровадити педагогічні умови її реалізації.

Положення загальної гіпотези конкретизовано в часткових гіпотезах, відповідно до яких рівень розвитку проєктної культури майбутніх педагогів зростатиме, якщо:

– обґрунтувати концепцію розвитку проєктної культури майбутніх педагогів; виокремити структуру проєктної культури майбутніх педагогів, як інтегративне утворення, що складається з когнітивного, діяльнісного, особистісного та соціального структурних компонентів та визначається мотивами і переконаннями, а також професійно спрямованими знаннями, уміннями й навичками та професійноважливими якостями, які орієнтовані на здійснення ефективної проєктної діяльності;

– розробити та експериментально перевірити модель розвитку проєктної культури майбутніх педагогів, складниками якої визначено мотиваційно-цільовий, концептуально-стратегічний, організаційно-діяльнісний, змістовно-технологічний, діагностико-результативний блоки;

– теоретично обґрунтувати та запровадити педагогічні умови реалізації моделі розвитку проєктної культури майбутніх педагогів (застосування проєктних технологій у професійній підготовці майбутнього педагога; тренінгові заняття як засіб розвитку проєктної культури майбутнього педагога; розвиток проєктної культури майбутнього педагога у груповій науково-дослідницькій діяльності; використання інформаційно-комп'ютерних технологій в системі розвитку проєктної культури майбутнього педагога).

Для розв'язання поставлених завдань застосовувався комплекс таких **методів дослідження**:

– теоретичних: аналіз філософської, психологічної, педагогічної літератури з проблеми дослідження; узагальнення педагогічного досвіду, вивчення нормативної бази, програмної документації, методичних посібників; індукція, дедукція, абстрагування, аналогія, систематизація, які допомагають надати об'єктивну оцінку процесу формування проєктної культури майбутніх педагогів;

– емпіричних: науково-педагогічне спостереження, анкетування, тестування, опитування студентів, метод самооцінки та самоаналізу, аналіз продуктів діяльності здобувачів вищої освіти, вивчення досвіду професійної підготовки майбутніх педагогів для одержання експериментальних даних щодо динаміки сформованості проєктної культури майбутніх педагогів;

– математичної статистики: кореляційний аналіз середніх величин, абсолютних і відносних відхилень отриманих показників, порівняння обчислених середніх, абсолютних та відносних показників для подальшої обробки, узагальнення та інтерпретації експериментальних даних для підтвердження гіпотези дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу проведено в Центральнотериторіальному державному університеті імені Володимира Винниченка, Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова, Сумському державному педагогічному університеті ім. А. С. Макаренка, Південноукраїнському національному університеті імені К. Д. Ушинського, Волинському національному університеті імені Лесі Українки. До експерименту на різних етапах залучено 475 студентів закладів вищої освіти.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів полягають у тому, що:

– *вперше* на основі суттєвих положень методологічних підходів (системного, компетентнісного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного, аксіологічного, проєктного) обґрунтовано концепцію та розроблено систему розвитку проєктної культури майбутніх педагогів як єдність взаємообумовлених елементів, охоплених причинно-наслідковими зв'язками та зв'язками координування;

– побудовано та експериментально перевірено модель розвитку проєктної культури майбутніх педагогів, складниками якої є: мотиваційно-цільовий, концептуально-стратегічний, організаційно-діяльнісний, змістовно-

технологічний, діагностико-результативний блоки, що пов'язані функціональними зв'язками;

– обґрунтовано педагогічні умови реалізації моделі розвитку проєктної культури майбутніх педагогів, а саме: застосування проєктних технологій у професійній підготовці майбутнього педагога; тренінгові заняття як засіб розвитку проєктної культури майбутнього педагога; розвиток проєктної культури майбутнього педагога у груповій науково-дослідницькій діяльності; використання інформаційно-комп'ютерних технологій в системі розвитку проєктної культури майбутнього педагога;

– визначено критерії (мотиваційний, когнітивний, поведінковий, оцінний), показники та рівні (продуктивний (високий), репродуктивний (середній), елементарний (низький)) сформованості проєктної культури майбутніх педагогів; розроблено методику розвитку проєктної культури майбутніх педагогів у професійній підготовці;

– *уточнено* зміст понять «проєкт», «педагогічний проєкт», «проєктування», «проєктна діяльність», «проєктне навчання», «підготовка майбутніх учителів до проєктної діяльності», «проєктна компетентність майбутнього педагога», «професійна культура», «педагогічна культура», «проєктна культура майбутнього педагога»; структурні складові та функціональні властивості проєктної культури майбутніх педагогів;

– *подальшого розвитку* набули уявлення про особливості, теоретичні, змістові, організаційні, методичні засади підготовки майбутніх педагогів; форми, методи, засоби та технології розвитку проєктної культури майбутніх педагогів, спрямовані на підвищення ефективності даного процесу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні теоретично обґрунтованої й експериментально перевіреної системи розвитку проєктної культури майбутніх педагогів.

Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі розробки освітніх стандартів й освітніх програм із професійної підготовки педагогів, для створення та впровадження в освітній процес закладів вищої освіти нових освітніх компонентів навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх педагогів; для розширення та оновлення змісту навчальних курсів «Педагогіка», «Інноваційні педагогічні технології в освіті», «Сучасні освітні технології», «Інформаційно-комунікаційні технології» та ін.; для розроблення спецкурсів, курсів за вибором студентів, спецсемінарів, підручників, навчальних посібників; для організації виробничої практики; у проведенні наукових досліджень з означеної проблематики.

Результати дисертаційної роботи *впроваджено* в освітній процес Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 13-н від 01.03.2024 р.), Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка (довідка № 612 від 19.03.2024 р.), Південноукраїнського національного університету імені К. Д. Ушинського (довідка № 566/30 від 25.03.2024 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-24/01/970 від

28.03.2024 р.), Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (довідка № 247 від 03.04.2024 р.).

Особистий внесок автора в працях, опублікованих у співавторстві. У статті «Технологія освітнього маркетингу як напрям управлінської діяльності» (внесок автора 50 %) автором розкрито основні характеристики освітнього маркетингу; у статтях, розміщених у міжнародних наукометричних базах, а саме: «Approaches to the informative self-development capacity of the future teacher: A political look at the phenomenon» (внесок автора 35 %) (Web of Science) досліджено закономірності розвитку суб'єктів педагогічної освіти в контексті оновлення інформаційної культури суспільства; «Man of the information society: problems of formation and development» (внесок автора 35 %) (Web of Science) досліджено феноменологію поняття «інформаційна культура», розкрито роль інформаційної культури у розвитку інформаційних потреб у закладах освіти; «Formación de la cultura de proyectos en futuros docentes» (внесок автора 35 %) (Web of Science) автором охарактеризовано особливості освітнього середовища, яке створює умови для розвитку проєктної культури майбутнього педагога.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження апробовано на наукових і науково-практичних конференціях: *міжнародних*: «New ways of creating scientific ideas for implementation» (Варна, Болгарія, 2023), «Innovations and prospects in modern science» (Стокгольм, Швеція, 2023), «Global science: prospects and innovation» (Ліверпуль, Великобританія, 2023)», «Innovations and prospects in modern science» (Стокгольм, Швеція, 2023), «Promising ways of information technology developmen» (Більбао, Іспанія, 2023), «Current methods of improving outdated technologies and methods» (Більбао, Іспанія, 2024), «Advanced technologies for the implementation of new ideas» (Брюссель, Бельгія, 2024), «Research work in the system of training teachers in technological fields» (Берлін, Німеччина, 2024), «Innovations in education: prospects and challenges of today» (Софія, Болгарія, 2024), «Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики» (Кривий Ріг, 2024).

Результати дослідження обговорювалися й дістали позитивну оцінку на засіданнях кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (2021–2023).

Публікації. Результати дисертаційної роботи висвітлено в 31 науковій праці, які відображають основні результати дослідження (27 – одноосібних): з них 17 статей у наукових виданнях, внесених до Переліку наукових фахових видань України, 1 розділ монографії, 3 статті в наукових виданнях, що входять до бази Web of Science Core Collection, 10 тез у матеріалах науково-практичних конференцій.

Кандидатську дисертацію на тему «Адміністративно-правові основи діяльності національного антикорупційного бюро України» зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне

право захищено в 2016 р. Її матеріали в тексті докторської дисертації не використовуються.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (305 найменувань, із них – 24 іноземною мовою), 8 додатків. Загальний обсяг роботи – 444 сторінок, із них 350 сторінок основного тексту. Робота містить 22 таблиці та 9 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами і темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; обґрунтовано концептуальні, методологічні та теоретичні засади дослідження; сформульовано гіпотезу; окреслено методи дослідження; визначено експериментальну базу; розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів та подано відомості про впровадження результатів наукового пошуку; схарактеризовано особистий внесок автора у роботах, опублікованих у співавторстві; подано відомості про апробацію результатів дослідження; наведено структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – *«Історико-гносеологічний і сутнісно-феноменологічний аналіз проєктної культури майбутніх педагогів»* – досліджено генезу ідеї розвитку проєктної культури, конкретизовано термінологічне поле дослідження, визначено суть поняття та зміст структурних компонентів проєктної культури майбутніх педагогів.

Аналіз зарубіжного досвіду показав, що формування основних уявлень про проєктну культуру закладалося у кінці ХІХ ст. в США. У зарубіжній педагогіці ХХ ст. дослідницький підхід до навчання був пов'язаний з рухом європейського «нового виховання» (А. Крос, Б. Арчер, Е. Коллінгсу), «прогресивного виховання» (Дж. Дьюї, У. Кілпатрик) і «пізнавальної діяльності» (Дж. Брунер) в США.

Встановлено, що кінець ХІХ – початок ХХ ст. – це період зародження передумов проєктної культури, який пов'язаний з переглядом поглядів на систему загальної освіти, обґрунтуванням гуманістичного підходу у вихованні та навчанні. 10-ті – початок 20-х рр. ХХ ст. – період наукового обґрунтування та експериментального впровадження методу проєктів у зарубіжній педагогіці (Д. Дьюї, В. Кілпатрик та Е. Коллінгс). Період інтенсивного впровадження методу проєктів у практику (20–30-ті рр. ХХ ст.) відбиває використання у практиці різних модифікацій методу проєктів. Так, у зарубіжних школах метод проєктів застосовувався у процесі реалізації Дальтон-проєктів (навчання за лабораторним типом), комплексних та індивідуальних планів навчання (Віннетко-плани), у школах «вільного виховання» та інших нових методів навчання. Вивчення зарубіжних праць показало, що основи проєктування уперше були закладені в 40-і рр. ХХ ст. англійським ученим, педагогом Дж. Джонсом, який в процесі аналізу трудових процесів і дослідницьких операцій об'єднав проєктне мислення з науковими фактами про діяльність

людини. Для подальшого етапу генези проєктного мислення і проєктування, який дослідники пов'язують з періодом 60-70-х рр. ХХ ст., характерні дві значущі віхи: розвиток методології проєктування; генезис ідеї соціального конструювання і соціального проєктування. До середини 80-х рр. ХХ ст. чітко прослідковується концепція, що передбачає поєднання теорії з практикою, але з середини 80-х рр. ХХ ст. у педагогічній практиці широкого розповсюдження набули інноваційні технології, що ініціюються учителями-новаторами. У цей період з'являються праці, автори яких відстоювали ідею цілісних практично реалізованих педагогічних систем, в яких чітко прослідковується самостійний проєктувальний компонент практичної педагогічної діяльності. З 90-х рр. ХХ ст. настає період актуалізації методу проєктів, обумовлений процесами гуманізації та демократизації освіти.

З'ясовано, що в даний час значущість проєктного методу навчання зростає у зв'язку з тим, що він сприяє: реалізації таких тенденцій розвитку освіти, як гуманізація, інтеграція, демократизація, фундаменталізація, орієнтація на неперервну освіту; формування у молоді соціальної, комунікативної, інформаційної, професійної та когнітивної компетенцій.

На основі аналізу наукових праць висвітлено основні підходи до визначення понять: «проєкт», «педагогічний проєкт», «проєктування», «проєктна діяльність», «проєктне навчання», «підготовка майбутніх учителів до проєктної діяльності», «проєктна компетентність майбутнього педагога», «професійна культура», «педагогічна культура», «проєктна культура майбутнього педагога». Це уможливило уточнення ключових понять дослідження.

У ході дослідження встановлено, що *педагогічний проєкт* – це планована та систематична діяльність педагога, спрямована на досягнення конкретної мети в навчальному або виховному процесі. Він базується на проєктному підході до навчання та включає створення і реалізацію плану дій, який зорієнтований на досягнення певних результатів учіння або розвитку учнів.

Педагогічний проєкт – це структурований план або програма, що передбачає впровадження конкретної освітньої ідеї, методики чи активної форми роботи з учнями, що допомагає досягти певних навчальних чи виховних цілей. Це інструмент, що застосовується педагогами для здійснення навчання та виховання з використанням проєктної методики.

Управління педагогічним проєктом – це систематичний та організований процес планування, реалізації та контролю за проєктом з метою досягнення поставлених навчальних або виховних цілей. Ефективне управління проєктом забезпечує успішну реалізацію педагогічної ідеї та досягнення бажаних результатів. Особливості управління педагогічним проєктом включають: планування, керівництво проєктною командою, контроль та оцінку результатів, взаємодію з учасниками, коригування педагогічних заходів та методів викладання.

Для того, щоб зрозуміти сутність проєктної діяльності, у дослідженні враховано, що проєктування є виміром культури, яка розглядається як основа

гармонійної взаємодії людини з природою, суспільством. Проектна діяльність пронизує всі галузі сучасного життя. Саме проектна діяльність є однією із найважливіших ознак сучасної культури, пов'язаної із творчою діяльністю людини, з наукою, мистецтвом тощо. Під час проектної діяльності виявляється раціональне поєднання теоретичних знань і практичних дій під час вирішенні конкретної проблеми, використовується сукупність проблемних, дослідницьких, практичних методів роботи творчих за своєю суттю.

Встановлено, що *проектна діяльність* – це спільна діяльність викладачів та студентів, що має загальну мету і узгоджені форми, які спрямовані на досягнення запланованого результату у процесі цілепокладання, планування та реалізації проекту як методу навчання. Неодмінною умовою проектної діяльності є уявлення про кінцевий продукт діяльності, етапи дослідження (вироблення концепції, визначення цілей і завдань проекту, доступних і оптимальних ресурсів діяльності, створення плану реалізації проекту) та його реалізації.

У ході дослідження з'ясовано, що *проектне навчання* – один із варіантів продуктивного навчання, метою якого є не засвоєння суми знань передбачених освітніми програмами, а реальне застосування, розвиток та збагачення власного досвіду майбутніх педагогів та їхнього уявлення про світ.

Виявлено, що одним із напрямів підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти можна вважати спрямованість на створення передумов для проектної педагогічної діяльності. Зокрема, здатність майбутнього педагога до проектної діяльності значною мірою визначається рівнем його проектної культури: вмінням створювати, відбирати та використовувати інноваційні засоби навчання, реалізовувати інноваційні методики; фахова підготовка майбутніх учителів до проектної діяльності.

Доведено, що *підготовка майбутніх учителів до проектної діяльності* – це складний педагогічний процес усвідомленої, цілеспрямованої, саморегульованої діяльності педагога, спрямований на ефективне розв'язання професійно-педагогічних завдань шляхом удосконалення освітнього процесу, використання нових ідей та проектної технології.

Професійна підготовка майбутнього педагога до проектної діяльності є цілеспрямованим процесом формування у майбутніх педагогів проектної компетентності, яка включає в себе знання, вміння та особистісні якості, необхідні для ефективного виконання професійних обов'язків у закладі освіти.

Запропоновано авторське трактування дефініції «*проектна компетентність майбутнього педагога*» під якою слід розуміти інтегральну якість особистості, що виражає здатність до ініціювання, планування, реалізації та рефлексії освітніх і наукових проектів на основі сформованих проектних знань, умінь, навичок, цінностей та досвіду. Вона передбачає володіння сучасними методами управління проектами, технологіями прогнозування і моделювання освітніх систем, пошуку і залучення ресурсів для реалізації проектів.

Встановлено, що ключовими компетентностями, необхідними для розвитку проектної культури майбутнього педагога є: компетентність цілепокладання – уміння чітко формулювати мету та завдання педагогічного проекту відповідно до потреб і можливостей; компетентність прогностична – здатність прогнозувати потенційні результати та наслідки реалізації проекту в освітньому середовищі; компетентність проектувальна – володіння технологіями планування етапів виконання проекту, розробки його концепції та структури, компетентність організаційна – уміння раціонально розподіляти ресурси та зусилля учасників для досягнення результату; компетентність комунікативна – ефективна взаємодія з членами команди, презентація та захист проекту; компетентність рефлексивна – аналіз та оцінка процесу і результатів проектної діяльності, особистісне самовдосконалення.

Оволодіння цими компетентностями сприяє становленню проектної культури майбутнього педагога. Проектна компетентність є важливим показником професіоналізму фахівця, його готовності до комплексного розв'язання завдань інноваційного характеру у певній галузі.

З'ясовано, що проектна культура є важливою складовою професійної підготовки майбутнього педагога, представляє собою сукупність знань, умінь, цінностей і ставлень, які забезпечують успішне здійснення проектної діяльності. Проектна культура виявляється в здатності педагога генерувати нові ідеї, ініціювати зміни в освітньому процесі. Саме реалізація освітніх проектів дозволяє втілити інноваційні підходи, отримати якісно нові результати.

Поняття *«проектна культура майбутнього педагога»* у дослідженні в авторській інтерпретації визначено як інтегральна професійно-особистісна характеристики, що визначає здатність до здійснення проектної діяльності в галузі освіти та включає сукупність теоретичних знань про сутність, методiku та технології проектування певних робіт; практичних умінь і навичок щодо розробки та реалізації навчальних і соціальних проектів; значущих особистісних якостей, необхідних для здійснення ефективної проектної діяльності, що забезпечує його здатність творчо діяти в сучасному суспільстві, проектувати свою професійну діяльність й оцінювати її результати.

Процес розвитку проектної культури майбутнього педагога має бути спрямований на створення інноваційного середовища в закладі вищої освіти, тобто, створення умов для постійного пошуку, оновлення засобів професійної діяльності. Динаміка цього процесу може бути забезпечена лише тоді, коли проектна культура функціонуватиме в педагогічному досвіді вчителя систематично.

На підставі наукових досліджень і, з врахуванням ідеї та досягнень культурної антропології, сутності проектної діяльності, етапності освітнього проекту, нами були виокремлені в проектній культурі наступні компоненти: когнітивний, діяльнісний, особистісний й соціальний.

Когнітивний компонент. Проектування як особливий вид людської діяльності в межах його специфіки потребує організованого особливим чином мислення. В основі проектувальної діяльності знаходиться діяльність

нормування, тобто введення уявлень про необхідне (норма). Проте, нормування знаходиться в основі мислення загалом, оскільки без уявлення про дійсність мислення взагалі не існує. Характерною рисою проектного мислення є те, що, окрім нормативної функції, воно виражає також прогностичну функцію. Проектне мислення, окрім фіксації того, як повинно бути, завжди націлене на вияв того, як цього досягти в майбутньому.

Проектна мислиннева діяльність складається з трьох основних частин. До яких відносяться: проектна мислиннева дія, проектна мисленнева комунікація і проектне мислення, до того ж провідною є проектна мисленнева комунікація, яка пов'язує дві інші частини і утворює цілісність і системність проектного типу мислення.

Розуміння і рефлексія – це процеси, які пронизують усі три складові розумової діяльності і без яких проектно мислення неможливе. Здійснення проектно мислекомунікації при розробці проекту в поліпозиційному просторі є механізмом розуміння і зв'язування принципово різновидових, автономних і самостійних систем мисленневої діяльності з перетворення об'єкту. Проектна рефлексія є тим механізмом, без якого неможлива побудова й реалізація проекту, оскільки вона сприяє нівелюванню труднощів, які виникають в проектній діяльності.

Діяльнісний компонент. У розкритті суті й структури цього компонента в науковій літературі існує два підходи. Перший «класичний» розглядає проектувальну діяльність з позицій педагогіки як вид педагогічної діяльності. Інший спирається на методологічну теорію людської діяльності й нормативно прописує структуру проектно діяльності. Відповідно до теоретико-методологічних положень, що відображають закономірності проектно діяльності, для того, щоб педагогу її здійснити, необхідно опанувати наступні способи діяльності: концептуалізація перетворюваного педагогічного явища або процесу, технологізація педагогічного явища або процесу, ресурсне забезпечення технології перетворення.

Особистісний компонент. Представлений особистісними характеристиками майбутнього педагога-проектувальника, які відображають суть проектно спрямованості особистості майбутнього педагога. До таких характеристик відносяться наступні: когнітивний і аксіологічний компонент; проектно-креативні здібності; проектна і культурна позиції; самовизначення; духовно-моральна і мотиваційна сфери; професійно-педагогічна спрямованість і професійно важливі якості педагога-проектувальника. Оволодіння нормативною структурою цих елементів дозволить педагогові опанувати проектну культуру.

Соціальний компонент. Суть цього компонента полягає в спільній узгодженій діяльності з реалізації майбутнім педагогом різних проектів в освітньому середовищі з суб'єктами суспільного життя, у його якості яких виступає група, суспільно-освітнє професійне середовище, освітня професійна спільнота. Соціальний компонент має такі характеристики: конструктивність, відкритість до перетворень, спрямованість на розвиток, дієвість, експертиза,

спільна перетворювальна діяльність, поліпозиційність. Соціальний компонент передбачає конструктивну взаємодію у перетворювальній діяльності та розвиток проєктної культури у суб'єктів проєктної діяльності.

Ці компоненти знаходяться у тісному взаємозв'язку і взаємозалежності. Їх реалізація здійснюється залежно від етапу освітнього проєкту, і визначаються закономірностями його розробки і реалізації в спільній діяльності на основі комунікації. Розвиток цих складових забезпечує формування цілісної проєктної культури як важливого аспекту професіоналізму сучасного педагога.

У другому розділі – «Концептуальні засади розвитку проєктної культури майбутніх педагогів» – з'ясовано сучасний стан професійної підготовки майбутніх педагогів до застосування проєктної технології у практиці роботи закладів вищої освіти; обґрунтовано концепцію розвитку проєктної культури майбутніх педагогів; проаналізовано методологічні підходи до дослідження проблеми розвитку проєктної культури майбутнього педагога.

Встановлено, що роки незалежності стали періодом активного реформування та розвитку педагогічної освіти в Україні: гуманізація та фундаменталізація освіти, впровадження нових педагогічних концепцій тощо. Підготовка висококваліфікованих педагогічних кадрів є одним із пріоритетних завдань системи вищої освіти в Україні. Якість підготовки майбутніх вчителів визначає рівень розвитку всієї системи освіти та перспективи формування інтелектуального потенціалу нації.

З'ясовано, що, незважаючи на певні здобутки, система підготовки педагогічних кадрів в Україні потребує суттєвого реформування відповідно до вимог часу та прогресивних світових практик. Від ефективного вирішення цієї проблеми значною мірою залежить якість освіти підростаючого покоління.

Ефективна педагогічна освіта в сучасному світі повинна бути орієнтована на гнучкість та інновації, створюючи умови для розвитку глибокого розуміння матеріалу та практичних навичок, необхідних для успішного професійного розвитку майбутніх педагогів. Важливим завданням є також оновлення методик викладання на основі засад розвитку проєктної культури, що дозволить підготувати педагогів, здатних ефективно виконувати свої професійні обов'язки в умовах сучасного суспільства.

У ході дослідження виявлено низку проблем у підготовці майбутніх педагогів: застарілість змісту освіти, слабка практична підготовка, недостатня сформованість фахових компетентностей.

За результатами проведеного опитування студентів, було виявлено, що наразі відсутні уявлення у майбутніх педагогів про основні науково-теоретичні засади управління освітніми і науковими проєктами. Молоді педагоги не володіють методологією, необхідними інструментами та технологіями управління проєктами, що ускладнює їх участь у проєктах, знижує ефективність такої діяльності.

Доведено, доцільність впровадження спецкурсу «Менеджмент освітніх та наукових проєктів» у програму підготовки майбутніх педагогів, що є вкрай необхідним кроком для формування їхньої проєктної культури. По-перше, цей

курс дозволить сформувати в студентів ґрунтовні компетентності з управління проєктами – від планування і організації до мотивації команди та контролю виконання. Без цих знань і навичок неможливо ефективно керувати освітніми та науковими проєктами студентів у майбутній професійній діяльності. По-друге, спецкурс сприятиме розвитку лідерських якостей майбутніх педагогів, адже саме від них залежатиме успішна командна робота студентів. По-третє, реалізація інноваційних проєктів у закладах вищої освіти потребує сучасних підходів до управління, які може забезпечити даний курс.

Наведено обґрунтування авторських пропозицій щодо вирішення проблем підготовки майбутніх педагогів в Україні: відповідність змісту підготовки майбутніх педагогів вимогам сучасного суспільства; посилення практичної підготовки майбутніх педагогів; підвищення мотивації майбутніх педагогів до професійної діяльності.

Сформовано авторські рекомендації щодо покращення змісту та організаційно-управлінських засад професійної підготовки майбутніх педагогів у педагогічних ЗВО, з акцентом на розвиток у них проєктної культури на трьох рівнях: а) законодавчий – на рівні країни (удосконалення Закону України «Про вищу освіту», Положення «Про організацію освітнього процесу у ЗВО», розробка та затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю «Педагогіка вищої школи», розробка оновленого Типового Положення МОН «Про організацію практичної підготовки майбутніх фахівців у галузі педагогіки», удосконалення Положення МОН «Про акредитацію освітніх програм, які визначають критерії оцінювання "Структура та зміст освітньої програми"»); б) організаційно-управлінській (реалізація політики автономії вищих навчальних закладів, доповнення у зміст освітньо-професійних і науково-освітніх програм для майбутніх педагогів з метою впровадження концентрованої моделі практичної підготовки, участь у студентських наукових проєктах, налагодження партнерських зв'язків між вищими педагогічними закладами та роботодавцями, експертами, створення гнучких умов для розвитку та формування професійних компетентностей у майбутніх педагогів) та кафедральний вектор – на рівні закладу вищої педагогічної освіти (включити в робочі програми дисциплін завдання проєктного характеру, кейси, ділові ігри, що моделюють процес реалізації проєктів, наставництво педагогів, партнерські відносини з освітніми установами, залучати студентів до участі в наукових проєктах кафедри, факультативні курси з проєктного менеджменту, тренінги з командної роботи, відкриті звіти та презентації результатів наукових проєктів студентів, впроваджувати існуючі інноваційні методики, технології, форми та інтерактивні методи проведення практик, оновлювати освітні програми, уніфікувати мету та завдання різних видів педагогічних практик на рівнях бакалаврату, магістратури та докторантури, уведення спецкурсу «Менеджмент освітніх та наукових проєктів» для студентів бакалаврського рівня).

Проведений аналіз наукових даних, їх узагальнення та систематизація, а також опора на передовий педагогічний досвід дозволяють нам визначити ключові аспекти розвитку проєктної культури майбутнього педагога, що

визначаються: необхідністю формування проєктної культури педагога через потреби суспільства та освітньої системи; ефективністю формування проєктної культури педагога, що обумовлена високим рівнем рефлексії в управлінні цим процесом; залежністю розвитку проєктної культури від рівня професійної свободи особистості та її творчої самореалізації у педагогічній діяльності, у виборі стратегій та тактик.

Під «концепцією розвитку проєктної культури майбутнього педагога» слід розуміти систему поглядів, ідей і уявлень щодо цілеспрямованого процесу формування в майбутніх учителів під час їхньої професійної підготовки, комплексу проєктних компетентностей, знань, умінь, навичок, особистісних якостей, необхідних для здійснення ефективної проєктної діяльності в галузі педагогіки. Дана концепція ґрунтується на принципах практичної спрямованості, індивідуалізації та міждисциплінарності і передбачає поєднання теоретичної та практичної складових підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності у закладах вищої освіти.

Виокремлено ключові компетентності, необхідні для розвитку проєктної культури майбутнього педагога: компетентність цілепокладання – уміння чітко формулювати мету та завдання педагогічного проєкту відповідно до потреб і можливостей; компетентність прогностична – здатність прогнозувати потенційні результати та наслідки реалізації проєкту в освітньому середовищі; компетентність проєктувальна – володіння технологіями планування етапів виконання проєкту, розробки його концепції та структури; компетентність організаційна – уміння раціонально розподіляти ресурси та зусилля учасників для досягнення результату; компетентність комунікативна – ефективна взаємодія з членами команди, презентація та захист проєкту; компетентність рефлексивна – аналіз та оцінка процесу і результатів проєктної діяльності, особистісне самовдосконалення.

Доцільними є *діагностико-мотиваційний* (на цьому етапі визначаються вхідні рівні сформованості проєктної культури студентів. Проводиться анкетування, тестування, виявляються професійні інтереси і мотивація до проєктної діяльності), *інформаційно-пізнавальний* (студенти опановують теоретичними знаннями з основ педагогічного проєктування, вивчають етапи створення і реалізації навчальних та соціальних проєктів), *операційно-діяльнісний* (студенти набувають практичних навичок проєктування – розробляють власні проєкти, беруть участь у командних проєктах, аналізують і оцінюють проєкти інших) та *рефлексивно-оцінювальний* (здійснюється самоаналіз власної проєктної діяльності, рефлексія отриманого досвіду, оцінювання сформованості проєктної культури, визначення подальших завдань щодо самовдосконалення) етапи в розвитку проєктної культури майбутнього педагога. Зазначені етапи дозволять забезпечити поступове і системне формування проєктної культури майбутніх педагогів відповідно до сучасних вимог.

Методологічними підходами до дослідження проблеми розвитку проєктної культури у майбутніх педагогів визначено системний, компетентнісний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, аксіологічний, проєктний підходи.

Системний підхід у підготовці майбутніх педагогів закладів освіти дозволяє розглядати весь процес розвитку проєктної культури як цілісну систему із взаємопов'язаними елементами. Такий комплексний погляд забезпечує оптимальну організацію освітнього середовища у закладі вищої освіти та ефективну взаємодію усіх його складових, таких як: навчальні програми дисциплін, методики викладання, предмети, спецкурс і тренінги з проєктної культури, ресурси та суб'єкти навчання.

Компетентнісний підхід зосереджується на формуванні у майбутніх педагогів ключових компетентностей, необхідних як для ефективної професійної діяльності так і для формування управлінських, лідерських, командних якостей. Такий підхід готує майбутніх педагогів до реальних викликів педагогічної кар'єри, розвиває здатності ефективно використовувати ресурси та керувати учнівськими колективами при реалізації освітніх, соціальних та наукових проєктів. Формування компетентностей передбачає не лише засвоєння теоретичних знань з дисциплін, а й розвиток практичних навичок, умінь вирішувати проблеми, які виникають при управлінні проєктами, критичного мислення та здатності адаптуватися до змінних вимог професії.

Особистісно-орієнтований підхід спрямований на максимальний розвиток індивідуальних творчих здібностей та науково-дослідницького потенціалу, а також забезпеченні умов для самореалізації кожного студента. Використання особистісно-орієнтованих методів навчання дозволяє майбутнім вчителям розкрити свої таланти, сильні сторони та вподобання, що сприяє розвитку їхньої проєктної культури.

Діяльнісний підхід акцентує увагу на оволодінні майбутніми педагогами конкретними способами навчальної та практичної діяльності з управління проєктами. Замість пасивного сприйняття інформації, майбутні педагоги активно залучаються до різноманітних видів діяльності, таких як проєктна робота, дослідження, наукові публікації, інтерактивні ігри тощо. У кінцевому підсумку, це допомагає майбутнім педагогам набути цінний досвід управління, який буде корисним у майбутній професії, формування здатності планувати, організовувати роботу, розподіляти ресурси і завдання по проєктам.

Аксіологічний підхід зосереджується на засвоєнні майбутніми педагогами гуманістичних та загальнолюдських цінностей, що передбачає формування у студентів системи етичних принципів, емпатії та відповідальності за результати проєктної роботи. Такий підхід готує педагогів не лише як професіоналів, а й як людей з високими моральними якостями, здатних виховувати нове покоління на засадах гуманізму, колективізму, лідерства тощо.

Проєктний підхід передбачає засвоєння майбутніми педагогами досвіду проєктної діяльності задля вирішення конкретних практичних або дослідницьких завдань. Для формування і розвитку проєктної культури

майбутнього педагога пропонується: сформувані у студентів розуміння сутності проєктної діяльності, її видів, етапів і методів. Для цього варто включити в навчальні програми курси з проєктної діяльності, які б розглядали теоретичні основи проєктування, а також практичні аспекти розробки та реалізації проєктів; розвинути у студентів творчі здібності, критичне мислення, вміння самостійно вирішувати проблеми. Досягти цього можливо шляхом застосування в навчальному процесі методів проєктного навчання, таких як: метод проєктів, метод проблемного навчання, метод евристичного навчання; надати студентам можливість набути практичних навичок проєктування. Важливо створити умови для самостійної проєктної діяльності студентів, наприклад, запровадити конкурси проєктів, студентські проєктні бюро тощо.

У третьому розділі – *«Структурно-функціональна модель розвитку проєктної культури майбутніх педагогів»* – розроблено структурно-функціональну модель розвитку проєктної культури майбутніх педагогів; визначено критерії, показники та рівні сформованості проєктної культури майбутніх педагогів.

Щоб зробити процес розвитку проєктної культури майбутнього педагога керованим, необхідно мати чіткі уявлення про початковий і кінцевий продукт педагогічних зусиль. В цьому плані продуктивним виступає метод моделювання – створення моделей об'єкта вивчення. Моделювання педагогічного явища (факту) передбачає імітацію (розумову або матеріальну) реально існуючих особливостей даного явища (факту) як педагогічної системи за допомогою створення спеціальних аналогів, в яких відтворюються принципи організації й функціонування цієї системи.

Моделюючи структуру і змістом системи підготовки майбутніх педагогів до розвитку проєктної культури, ми враховували основні засади моделювання, які визначають її функції у педагогічному дослідженні, оскільки лише за дотримання цих принципів моделювання як метод наукового дослідження дозволяє об'єднати емпіричне і теоретичне у педагогічному дослідженні, тобто поєднувати в ході вивчення педагогічного об'єкта пряме спостереження, факти, експеримент із побудовою логічних конструкцій та наукових абстракцій.

Враховуючи структуру, особливості досліджуваного процесу та обраного підходу було здійснено спробу розробки такої структурно-функціональної моделі, яка б дозволила з урахуванням сучасних реалій здійснювати розвиток проєктної культури майбутнього педагога. Модель проєктувалася на основі соціального замовлення суспільства на підготовку педагога, вимог державного освітнього стандарту до рівня освітньої та професійної підготовки вчителя.

Передумовами розробки моделі формування проєктної культури майбутнього педагога слугувало розуміння, що основною метою самопізнання, самоактуалізації, самовизначення є усвідомлення, осмислення й переосмислення студентом засобів здійснення педагогічної діяльності та себе як її суб'єкта, що забезпечує: здатність до рефлексивного засобу здійснення та аналізу педагогічної діяльності з метою її коригування; саморегуляцію студента як суб'єкта творчої навчальної діяльності, що опосередкована професійною

самоактуалізацією; актуалізацію внутрішніх потенційних можливостей особистості, що виявляється у креативній поведінці та є підставою становлення творчої позиції.

Представлена модель має інформаційне значення (рис. 1). Вона унаочнює, спрямовує процес розвитку проєктної культури майбутнього педагога. А також виконує дві основні функції – прогностичну і організаційну. Прогностична функція даної моделі полягає в тому, що вона конкретизує мету – формування означеної феномену та відповідно до неї накреслює шлях її досягнення, прогнозує позитивний результат. Організаційна функція – виокремлює головні складові освітнього процесу, вказує на послідовність означеного процесу, конкретизує зміст діяльності з ініціюванням педагогічних обставин та створення спеціальних педагогічних умов.

Запропонована нами модель може бути охарактеризована як структурно-функціональна, динамічна та детермінована. Структурно-функціональне моделювання поєднує теоретичне та емпіричне у педагогічних дослідженнях, її структурні елементи (теорія) поєднані функціональними зв'язками (практика). Побудова логічної конструкції разом із її експериментальною перевіркою під час вивчення об'єкта забезпечують ряд властивостей моделі: інтегративність, універсальність і наочність. Цілісність моделі обумовлена єдністю структурних та функціональних компонентів. Структурна складова розробленої нами моделі – це мета, зміст та результат розвитку проєктної культури майбутніх педагогів. Функціональна складова (критерії, рівні, педагогічні умови розвитку проєктної культури майбутніх педагогів) забезпечує базові зв'язки між вихідним станом виділених структурних елементів досліджуваної нами системи та її кінцевим результатом.

Розроблена модель розвитку проєктної культури майбутнього педагога складається з мотиваційно-цільового, концептуально-стратегічного, організаційно-діяльнісного, змістовно-технологічного, діагностико-результативного блоків, пов'язаних функціональними зв'язками.

Мотиваційно-цільовий блок містить мету професійної підготовки майбутніх педагогів, визначену відповідно до соціального замовлення (потреба суспільства; ускладнення функцій професійної діяльності в сучасних умовах; конкуренція на ринку праці) на підготовку висококваліфікованих, конкурентоздатних педагогів, розвиток проєктної культури майбутніх педагогів. Концептуально-стратегічний блок охоплює підходи (системний, компетентнісний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, аксіологічний, проєктний) та принципи (інноваційності (здійснюється через варіативність та динамічність змісту, форм, методів і технологій підготовки майбутніх педагогів до проєктної діяльності); наступності (поступове зростання складності проєктних завдань на різних етапах навчання); міждисциплінарності (інтеграції знань різних галузей для розв'язання проєктних завдань); автономії (заохочення ініціативи та самостійності студентів в управлінні проєктами); зворотнього зв'язку (своєчасне коригування дій учасників проєкту на основі аналізу отриманих результатів)) розвитку проєктної культури майбутніх педагогів.

Організаційно-діяльнісний блок представлено педагогічними умовами (застосування проєктних технологій у професійній підготовці майбутніх педагогів; тренінгові заняття як засіб розвитку проєктної культури майбутніх педагогів; розвиток проєктної культури майбутніх педагогів у груповій науково-дослідницькій діяльності; використання інформаційно-комп'ютерних технологій в системі розвитку проєктної культури майбутніх педагогів). Змістовно-технологічний (представлений програмою розвитку проєктної культури майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки, методами (педагогічного проєктування, індивідуальних навчальних проєктів, аналізу педагогічних ситуацій, імітаційного моделювання, інтерактивних навчальних ігор, тренінгових вправ, мозкового штурму тощо) і формами (групові навчальні проєкти, майстер-класи, бізнес-інкубатори, проєктні-хакатони, тренінги тощо)). Діагностико-результативний блок об'єднує критерії (мотиваційний, когнітивний, поведінковий, оцінний) з відповідними показниками рівнів сформованості проєктної культури (продуктивний (високий), репродуктивний (середній), елементарний (низький)). Результатом є педагог як носій проєктної культури.

Для виявлення ефективності та динамічності структурно-функціональної моделі розвитку проєктної культури майбутнього педагога було визначено критерії професійно-творчого становлення студента як механізму актуалізації його проєктної культури в процесі професійно-педагогічної підготовки: мотиваційний, когнітивний, поведінковий (діяльнісний), оцінний (рефлексивний).

Добираючи вихідні критерії, їх показники та параметри визначення динаміки актуалізації розвитку проєктної культури майбутнього педагога, ми виходили з їх співвідношення як загального, конкретного та особливого. Тобто, критерій розглядається як найбільш загальна властивість явища, що об'єднує низку емпіричних показників його актуалізації, а параметр відображає специфічні якісні аспекти їх вивчення. До того ж, враховувалися існуючі в теорії і практиці педагогічної освіти вимоги до виділення такого дослідного інструментарію: необхідність відображення базових закономірностей розвитку проєктної культури майбутнього педагога, встановлення взаємозв'язків між усіма компонентами досліджуваної системи; єдності їх кількісних та якісних виявів.

За ознаками якостей, що формуються, ми визначаємо змістовне наповнення представлених критеріїв: мотивація до соціально значущої проєктної діяльності, цінності проєктної культури, етичні норми й ідеали проєктної діяльності, сукупність знань і уявлень про соціальне проєктування, процес і результат проєктної діяльності, свідомість, аналіз рефлексії, адекватна самооцінка процесу і результату проєктної діяльності.

У ході дослідження встановлено, що зміст мотиваційного критерію того або іншого суб'єкта проєктування відбивається на цілях проєктної діяльності, виявляється через соціальну активність і відкритість соціальним інноваціям.

СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ: потреба суспільства; ускладнення функцій професійної діяльності в сучасних умовах; конкуренція на ринку праці.

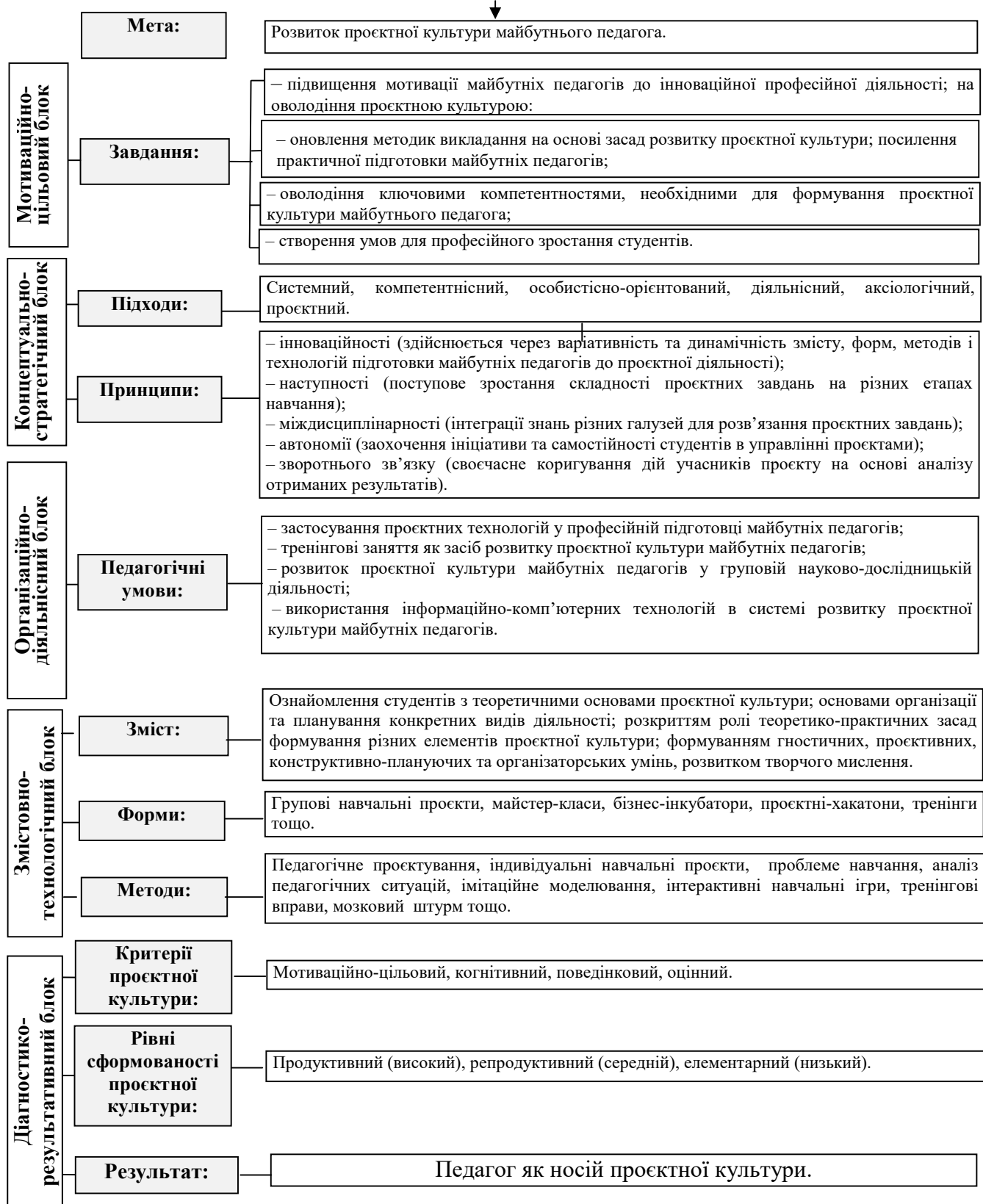

Рис. 1. Модель розвитку проєктної культури майбутніх педагогів

Когнітивний критерій розвитку проектної культури формується в процесі активної розумової діяльності, проявляється в проектному мисленні: аналітичною, синтетичною і діалектичною формами пізнання, в рефлексії відображенні здобутої і обробленої в процесі проектування інформації, яка описує об'єкт проектування: його стан, проблемне поле і перспективи розв'язання поставлених завдань проектним методом.

Поведінковий (діяльнісний) критерій. У процесі становлення проектної культури майбутніх педагогів важливим завданням є формування певної системи розумових і практичних дій, необхідної для усвідомленої самостійної роботи, що включає вибір цілей діяльності, методів їх досягнення і оцінку отриманих результатів.

Оцінний (рефлексивний) критерій розвитку проектної культури відображає прагнення майбутніх педагогів до самоаналізу власної проектної діяльності, до самодослідження і самопізнання.

Провідними показниками, що характеризують вказані критерії, є:

– мотиваційний критерій: позитивну мотивацію до проектної діяльності, усвідомлення її значущості для педагогічної професії, інтерес до проектування, ступінь вияву соціальної активності в проектуванні як сукупність потреб індивіда до створення нових соціальних технологій і розв'язання соціально значущих проблем проектним методом, прагнення до творчості й саморозвитку;

– когнітивний критерій: якість засвоєння і застосування знань про проектування, результат розумової діяльності, що передбачає засвоєння системи теоретичних знань про сутність, методи, технології педагогічного проектування, особливості розробки й реалізації навчальних, дослідницьких, соціальних проектів;

– поведінковий (діяльнісний) критерій: готовність до освоєння теоретичних знань і практичних умінь, необхідних у проектній діяльності, володіння етапами проектної діяльності (від задуму до впровадження), вміння ставити цілі, планувати, здійснювати, аналізувати й оцінювати освітні проекти, здатність генерувати нові ідеї та втілювати їх у проектах;

– оцінний (рефлексивний) критерій: здатність до самоаналізу власної проектної діяльності, наявність установки на саморозвиток і саморегуляцію власної проектної діяльності, оцінка значущості й відповідності цілей проектній діяльності потребам соціуму і етичним нормам, оцінка й коригування процесу проектування на всіх етапах, постановка перспективних цілей.

Готовність до освоєння теоретичних знань і практичних умінь, необхідних у проектній діяльності, усвідомлення сенсу соціального проектування, потреби, що сформувалися, у розв'язанні соціально значущих завдань, сприйняття соціального проектування як необхідного і значущого елементу професійної діяльності, ступінь вияву соціальної активності, оцінка значущості й відповідності цілей проектній діяльності потребам соціуму, експертна оцінка самостійної проектної діяльності, наявність установки на саморозвиток і

саморегуляцію власної проєктної діяльності дозволяє визначити рівні сформованості проєктної культури.

Розроблена система критеріїв та показників дозволила диференціювати рівні цього багатогранного новоутворення як певний якісний стан, ступінь виразності розвитку проєктної культури майбутніх педагогів. Для цього використовувалася традиційна трьохступенева градація, в межах якої визначався розподіл характеристик та якісних параметрів показників кожного з критеріїв.

У сукупності типові характеристики показників відображають *продуктивний (високий)* рівень розвитку проєктної культури майбутнього педагога – студенти, що досягли цього рівня вирізняються ініціативністю, виявляють відповідальне ставлення до оволодіння знаннями і практичними вміннями. У ході виконання практичних дій прагнуть до досягнення високих результатів, мають яскраво виражені позитивні мотиви діяльності, постійно оцінюють свої діяльність з погляду соціальної значущості. Характеризуються високою особистісною активністю. Чітко формулюють проблему, вирішують її, аналізуючи ресурси і ризики та визначають суспільні потреби у застосуванні проєкту. Здійснюють об'єктивний аналіз, вказуючи на ефективність результатів діяльності. Самостійно оцінюють результати власної діяльності; *репродуктивний (середній)* рівень розвитку проєктної культури майбутнього педагога – студенти володіють знаннями й вміннями, необхідними майбутнім педагогам для здійснення проєктної діяльності, які є менш виражені до розвитку проєктної культури і потреби у професійному вдосконаленні. Студенти формулюють проблему тільки за допомогою викладача, ставлять досяжні цілі, проте поточний контроль здійснює викладач, прогножуючи наслідки досягнення результатів використання проєкту, аналізує проєкт і процес його реалізації. На цьому рівні студенти лише планують інформаційний пошук, володіють методами систематизації інформації та критично ставляться до отриманої інформації, наводячи відповідні аргументи. Студенти показують яка інформація з того чи іншого питання, поставленого викладачем потрібна для виконання проєкту і пропонують способи систематизації даних; *елементарний (низький)* рівень розвитку проєктної культури майбутнього педагога – студенти демонструють труднощі при формулюванні проблеми і визначенні мети проєкту. Володіють недостатніми знаннями й вміннями в проєктній діяльності, частково демонструють розуміння проблеми, цілей і завдань діяльності, не усвідомлюють послідовність дій в проєктній діяльності і мають лише загальне уявлення про передбачуваний результат проєктної діяльності. Разом із цим студенти усвідомлюють обмежену кількість інформації у процесі реалізації проєктної діяльності, застосовують запропонований викладачем спосіб отримувати інформацію з одного джерела, демонструють розуміння отриманої інформації і роблять відповідні висновки. Такі студенти лише за допомогою викладача співвідносять свою діяльність з готовим результатом, не здатні до саморефлексії.

Виділені нами рівні проєктної культури майбутніх педагогів використовувалися у дослідженні динаміки розвитку проєктної культури студентів-педагогів в експериментальних умовах, орієнтованих на створення проєктно-освітнього середовища, що сприяє розвитку проєктної культури студента та позиції проєктувальника як способу особистісної та професійної самореалізації.

У четвертому розділі – *«Педагогічні умови розвитку проєктної культури майбутніх педагогів»* – обґрунтовано педагогічні умови, які сприяють розвитку проєктної культури майбутніх педагогів у професійній підготовці: застосування проєктних технологій у професійній підготовці майбутніх педагогів; тренінгові заняття як засіб розвитку проєктної культури майбутніх педагогів; розвиток проєктної культури майбутніх педагогів у груповій науково-дослідницькій діяльності; використання інформаційно-комп'ютерних технологій в системі розвитку проєктної культури майбутніх педагогів.

У процесі дослідження з'ясовано, що теоретична підготовка майбутніх педагогів має бути якісною, інноваційною, практично спрямованою і сприяти формуванню у них професійних компетентностей для роботи в закладах освіти.

Встановлено, що застосування проєктної технології у професійній підготовці майбутніх педагогів забезпечує поєднання теоретичних знань із практичною діяльністю, розвиток творчого та критичного мислення у студентів, дозволяє розвивати навички планування й реалізації навчальних, дослідницьких та інноваційних проєктів.

Проєктна технологія передбачає самостійну діяльність студентів з планування, розробки та презентації власних освітніх проєктів. Це дозволяє майбутнім педагогам змодельовувати ситуації професійної діяльності, набути досвіду командної взаємодії, дослідницьких навичок пошуку та опрацювання інформації, розвинути презентаційні вміння.

Застосування проєктної технології є доцільним і ефективним для професійної підготовки майбутніх учителів. Робота над проєктами забезпечує комплексне формування у студентів предметних знань, методичних умінь, навичок критичного мислення, здатності до інновацій у педагогічній діяльності.

Важливими аспектами професійної підготовки майбутніх педагогів при створенні середовища проєктної культури у закладі освіти є:

– формування гармонійно розвиненої особистості: освіта майбутніх педагогів має сприяти не лише набуттю теоретичних знань і практичних вмінь, але й розвитку емоційної і соціальної сфери особистості, формуванню цінностей та моральних принципів;

– створення органічно цілісної системи підготовки майбутніх педагогів: освітні програми мають забезпечувати не лише навчання окремих дисциплін, але і розвиток комплексу вмінь, необхідних для успішної професійної діяльності;

– розвиток способів і прийомів пізнавальної і професійної діяльності: освітні програми мають сприяти розвитку аналітичного мислення, критичного мислення, творчих здібностей та інших ключових навичок;

– організація спільного групового навчання: це дає можливість студентам спілкуватися, ділитися ідеями та досвідом, співпрацювати над завданнями та проектами;

– інформаційно-комунікаційна складова: розвиток у студентів комунікативних навичок, таких як: спілкування, захист рефератів, підготовка наукових публікацій, слухання, висловлювання власних думок, дебати, а також пошук і обробка інформації в мережі Інтернет.

Успішна реалізація проєктної технології потребує ретельного методичного забезпечення, налагодженої комунікації між учасниками проєкту, системи оцінювання результатів, належного матеріально-технічного забезпечення. За умови дотримання цих вимог проєктне навчання може стати дієвим чинником підвищення якості професійної підготовки майбутніх педагогів.

Сучасний стан розвитку педагогічної освіти в Україні вимагає активного впровадження інноваційних процесів, нових методів і технологій навчання. Тому, розвиток проєктної культури є важливим завданням у фаховій підготовці майбутніх педагогів, оскільки вона сприяє розвитку креативності, командної роботи, лідерських якостей та адаптації до професійної діяльності.

Створення в освітньому середовищі атмосфери проєктної культури за допомогою тренінгів вважається перспективним шляхом практичного навчання студентів педагогічних спеціальностей. За цих умов, освітнє середовище для підготовки майбутніх педагогів має відповідати певним вимогам, зокрема, забезпечувати можливості для проєктної діяльності, стимулювати креативність, заохочувати міждисциплінарну взаємодію та впроваджувати інноваційні технології тощо.

Застосування тренінгових занять в освітньому процесі педагогічних закладів вищої освіти дозволить підготувати конкурентноздатних, креативних фахівців, здатних до інноваційної діяльності та ефективної командної роботи. Тренінги є ефективною інтерактивною формою навчання, що дозволяє моделювати реальні професійні ситуації, відпрацьовувати практичні навички та сприяти розвитку важливих компетенцій. Успішна організація тренінгів із розвитку проєктної культури вимагає ретельного планування, врахування потреб цільової аудиторії, вибору відповідних методів та забезпечення належних умов для практичної роботи.

Організація практичного навчання в контексті створення в освітньому середовищі атмосфери проєктної культури за допомогою тренінгів, майстер-класів, участі у конкурсах та проєктах, що сприяє розвитку «м'яких» навичок та проєктного мислення у майбутніх педагогів.

Для формування проєктної культури майбутніх педагогів доцільно організовувати виконання науково-дослідних робіт у форматі командних проєктів, що передбачає розподіл ролей, самостійність, взаємодопомогу та презентацію результатів. Науково-дослідницька діяльність студентів є

невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти. Вона сприяє формуванню наукового світогляду, оволодінню методологією наукових досліджень, розвитку аналітичних та творчих здібностей. Важливу роль у науково-дослідницькій діяльності відіграють лабораторні заняття, курсові та дипломні роботи, що дозволяють майбутнім педагогам набути практичного досвіду проведення досліджень, вмінь планування, організації, аналізу та презентації результатів.

Необхідно впроваджувати інноваційні підходи до науково-дослідницької діяльності студентів: залучати до міждисциплінарних проєктів, застосовувати методи «дослідницьке навчання» та «проєктне навчання», при цьому широко використовувати сучасні інформаційні технології. Важливу роль у залученні майбутніх педагогів до науково-дослідницької роботи відіграють студентські наукові гуртки та товариства, що сприяють розвитку ініціативи, креативності, навичок співпраці та лідерських якостей. Як показує педагогічний досвід, для стимулювання наукової активності студентів потрібно створювати відповідне мотивуюче середовище, заохочувати допитливість, прагнення до самовдосконалення та особистого розвитку. Систематична участь у науково-дослідній діяльності під час навчання сприяє розвитку проєктної культури майбутніх педагогів, розвитку їх дослідницьких вмінь, критичного мислення та творчого потенціалу.

Встановлено, що організація групової науково-дослідницької діяльності студентів під час виконання лабораторних, курсових та дипломних робіт, формує навички командної взаємодії, розподілу обов'язків, конструктивного ведення дискусії та вирішення конфліктів.

З'ясовано, що впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій в навчальний процес підготовки майбутніх педагогів є вкрай актуальним і необхідним завданням сучасної вищої педагогічної освіти. Це сприяє модернізації освітнього процесу, підвищує його ефективність та інтерактивність, розвиває ключові компетентності студентів.

В останні роки в Україні виникла нагальна потреба запровадження дистанційного навчання в закладах освіти через ряд об'єктивних обставин: пандемія Covid-19, введення в Україні воєнного стану та необхідність забезпечити доступ до освіти для всіх верств населення, зокрема тих, хто проживає у віддалених регіонах чи має обмежені можливості.

Для організації дистанційного навчання майбутніх педагогів використовуються різні інформаційні системи та платформи, такі як Google Classroom, Moodle, Prosvita, Zoom, які забезпечують гнучкість, модульність, масштабованість, економічність та рівний доступ до освіти.

Дистанційне навчання має як переваги (гнучкість, можливість самостійно визначати темп навчання, формування навичок самоосвіти та ін.), так і недоліки (обмеження безпосереднього спілкування, гаджетизація життя, недостатня практична підготовка та ін.).

Для ефективного впровадження дистанційного навчання викладачі повинні володіти інформаційною та комп'ютерною компетентністю, вміти використовувати відповідні технології та методики он-лайн викладання.

Використання інформаційно-комп'ютерних технологій у дистанційній освіті дозволяє підвищити доступність та якість освіти, сприяє розвитку цифрових навичок, а також формуванню інноваційного освітнього середовища.

Важливими умовами формування проєктної культури майбутніх педагогів є вивчення ними спеціалізованого програмного забезпечення з управління освітніми та науковими проєктами, а також застосування проєктних технологій під час навчання. Опанування студентами педагогічних спеціальностей програмних продуктів типу Microsoft Project, Basecamp, Todoist, Trello дозволяє їм набути організаційних, комунікативних, інформаційно-цифрових та аналітичних компетентностей, необхідних для успішної реалізації проєктів в освітній сфері.

Ефективність дистанційного навчання майбутніх педагогів підвищується при поєднанні різноманітних інтерактивних методів, практико-орієнтованого підходу, використання можливостей спеціалізованого програмного забезпечення для організації командної роботи студентів над проєктами.

Інформаційно-комп'ютерна компетентність педагога, що включає володіння комп'ютерними технологіями, створення електронних ресурсів, використання мережевих технологій для навчання та управління освітньою діяльністю, є важливою складовою його професійної підготовки в сучасних умовах. Впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій та вивчення програмних засобів управління проєктами створює необхідні умови для формування проєктної культури майбутніх педагогів під час навчання у закладах вищої педагогічної освіти.

Впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій в навчальний процес підвищує мотивацію студентів, реалізує індивідуальний підхід, розвиває інформаційну компетентність та готує до майбутньої професійної діяльності у цифровому середовищі.

Встановлено, що поєднання теоретичного і практичного навчання, групової діяльності та інформаційних технологій створює сприятливі умови для розвитку проєктної культури майбутніх педагогів.

У п'ятому розділі – *«Експериментальне дослідження ефективності системи розвитку проєктної культури майбутніх педагогів»* – визначено та впроваджено методику і зміст дослідно-експериментальної роботи, проведено якісний і кількісний аналіз результатів дослідження.

Дослідно-експериментальна робота проводилась впродовж 2021–2023 н. р. На різних етапах педагогічного експерименту дослідженням охоплено 475 студентів закладів вищої освіти. Така дослідницька база дала змогу забезпечити репрезентативність статистично достовірної вибірки й розширити межі використання теоретичних висновків і практичних рекомендацій.

Констатувальний етап дослідно-експериментальної роботи (2021–2022 рр. показав наявність низки проблем в організації професійної підготовки

майбутніх педагогів до проєктної діяльності, яка не враховує теоретико-практичні аспекти цілеспрямованої підготовки майбутніх педагогів до проєктної діяльності.

Під час констатувального експерименту на основі письмових і усних відповідей майбутніх педагогів, спостереження за освітнім процесом, бесід із викладачами ЗВО були виявлені основні труднощі (бар'єри) в проєктній та інноваційній діяльності, які було згруповано у блоки: організаційно-технологічні (планування інновацій в освіті; розробка інноваційного продукту і його просування; маркетингові дослідження в галузі інновацій в освіті; здійснення заходів з охорони й захисту інтелектуальної власності у галузі інновацій в освіті; розробка бізнес-планів інноваційних проєктів в освіті; прогнозування розвитку інновацій в освіті.), комунікативні (організація співпраці в групі розробників інноваційного проєкту; проведення переговорів зі споживачами інновацій в освіті.), інформаційні (збір та аналіз нормативно-правової, психолого-педагогічної та іншої інформації на усіх етапах виконання інноваційного проєкта; підготовка рекламних й інформаційних матеріалів щодо інноваційних педагогічних продуктів, технологій, послуг; презентація і захист інноваційних проєктів), контрольо-діагностичні (діагностика і оцінка готовності студентів до проєктно-інноваційної діяльності; критерії і процедури оцінки якості інноваційного проєкта; оцінка комерційного потенціалу інноваційних освітніх продуктів, технологій, послуг; участь в експертизі інноваційних педагогічних продуктів, технологій, послуг), навчально-методичні (відбір змісту освіти; вибір і реалізація форм, методів та засобів навчання студентів проєктно-інноваційної діяльності; розробка навчально-методичного забезпечення), психологічні (підвищена тривожність, боязнь ризиків, занижена самооцінка; стимулювання інтересу і потреби до проєктно-інноваційної діяльності), кадрові (відсутність у викладачів закладів вищої освіти досвіду участі в проєктно-інноваційній діяльності; недостатня науково-методична підготовка викладачів до управління проєктно-інноваційною діяльністю майбутніх педагогів).

Аналіз емпіричних даних дозволив виділити чинники розвитку в майбутніх педагогів проєктної культури: дидактичні (рівень загальної і методичної культури майбутніх педагогів); соціально-психологічні (рівень соціально-психологічної і професійно-педагогічної зрілості); мотиваційні та особистісні (виховна і професійна мотивація особистості); ціннісно-орієнтаційні (професійно-педагогічні цінності); науково-методичні (науково-методична і конструкторсько-інноваційна компетентність викладачів); соціально-професійні (рівень інновацій в професійно-освітньому середовищі); економічні (рівень матеріально-технічного забезпечення); нормативно-правове і організаційне забезпечення процесу навчання.

У ході дослідження встановлено, що зміст професійної підготовки майбутніх педагогів не передбачає цілеспрямованої роботи з професійної підготовки до проєктної діяльності та розвитку проєктної культури, тому змістовні характеристики спеціальних компетенцій формуються часто

стихійно, без використання принципу систематичності й послідовності; у майбутніх педагогів спостерігається бажання працювати над проєктною діяльністю, але слабка теоретична база в закладі вищої освіти, відносно цієї проблеми не дозволяє здобувачам освіти на належному рівні здійснювати проєктну діяльність; теоретичні знання студентів та практичні уміння реалізації проєктної діяльності в професійній діяльності знаходяться на недостатньому рівні, що пов'язано з відсутністю в робочих навчальних планах дисциплін, що відбивають суть проблеми дослідження.

Формувальний етап педагогічного експерименту проводився впродовж 2022–2023 рр. Для визначення впливу розробленої методики на розвиток проєктної культури у майбутніх педагогів оцінено динаміку усіх компонентів за період дослідно-експериментальної роботи в експериментальній вибірці в порівнянні з динамікою в контрольній вибірці.

Згідно поставленого завдання у роботі оцінено рівень кожного компонента учасників експериментальною і контрольною груп. Динаміка сформованості компонентів відстежувалася за допомогою проведення трьох діагностичних зрізів:

- перший зріз проводився до формувального етапу експериментальної роботи з метою отримання початкових даних, пов'язаних з оцінкою рівня розвитку проєктної культури у майбутніх педагогів;

- другий – для систематичного діагностування досягнень студентів і своєчасної корекції методики щодо впровадження моделі розвитку проєктної культури у майбутніх педагогів;

- третій зріз проводився після формувального етапу експерименту для виявлення рівня сформованості компонентів проєктної культури майбутніх педагогів.

Оскільки впровадження експериментальної методики було спрямоване на формування готовності до професійної діяльності студентів тільки експериментальної групи, дані, одержані в процесі підсумкового діагностування, мали продемонструвати відмінності між результатами оцінювання рівнів сформованості відповідної якості студентів ЕГ та КГ.

Якісний аналіз показників, на основі порівняння результатів діагностичних показників у студентів експериментальної і контрольних груп, а також математичні розрахунки, дають можливість зробити висновок про те, що високий рівень проєктної культури майбутніх педагогів в експериментальній групі вище, ніж в контрольній. Продуктивний рівень проєктної культури в експериментальній групі склав 29,8 %, що на 14,9 % вище, ніж в контрольній групі. Базовий репродуктивний рівень зафіксований у 44,8 % студентів експериментальної групи і 37,7 % – контрольній. Елементарний рівень складає відповідно 25,4 % і 44,8 % (різниця 19,4 %).

Динаміку рівнів сформованості проєктної культури майбутніх педагогів експериментальної групи по відношенню до контрольної показано на рис. 2.

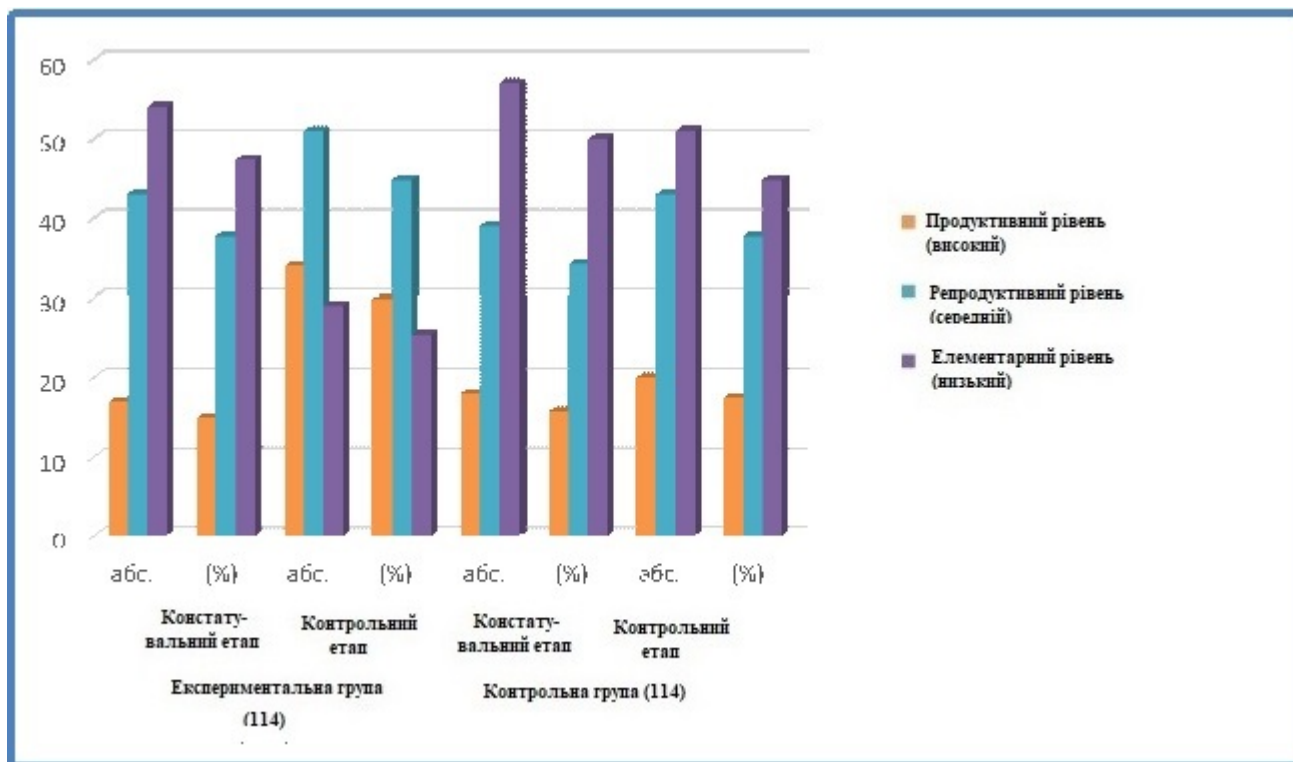

Рис. 2. Динаміка рівнів сформованості проєктної культури майбутніх педагогів експериментальної та контрольної груп

Кількісна і якісна інтерпретація даних експериментального дослідження, дозволяє стверджувати про ефективність розробленої моделі поетапної організації процесу розвитку проєктної культури майбутніх педагогів.

ВИСНОВКИ

1. Досліджено генезу ідеї розвитку проєктної культури, конкретизовано термінологічне поле дослідження, з'ясовано суть та визначено зміст структурних компонентів проєктної культури майбутніх педагогів.

Встановлено, що кінець XIX – початок XX ст. – це період зародження передумов проєктної культури, який пов'язаний з переглядом поглядів на систему загальної освіти, обґрунтуванням гуманістичного підходу у вихованні та навчанні. 10-ті – початок 20-х рр. XX ст. – період наукового обґрунтування та експериментального впровадження методу проєктів у зарубіжній педагогіці (Д. Дьюї, В. Кіппатрік та Е. Коллінгс). 20–30-ті рр. XX ст. – період інтенсивного впровадження методу проєктів у практику різних модифікацій методу проєктів. Основи проєктування уперше були закладені в 40-і рр. XX ст. англійським ученим, педагогом Дж. Джонсом, який в процесі аналізу трудових процесів і дослідницьких операцій об'єднав проєктне мислення з науковими фактами про діяльність людини. Для періоду 60–70-х рр. XX ст., характерні дві значущі віхи: розвиток методології проєктування; генезис ідеї соціального конструювання і соціального проєктування. У 70-х рр. XX ст. дослідники вказували на існування проєктувального компонента в діяльності педагога. На початку 80-х рр. XX ст. інтерес у вчених та педагогів-практиків до методу проєктів був пов'язаний з

необхідністю активізації навчальної діяльності учнів і підвищення якості освіти. З цього часу в педагогічній пресі з'являються роботи, присвячені проектній діяльності; ряд шкіл приймають метод проектів як основний метод навчання. Період актуалізації методу проектів в освіті (з 90-х рр. ХХ ст. – по теперішній час), обумовлений процесами гуманізації та демократизації освіти. Характерними особливостями цього періоду є обґрунтування культурологічної концепції проектного навчання, ролі методу проектів у формуванні проектної культури фахівця.

На основі проведеного теоретичного аналізу наукових праць здійснено системний аналіз ключових понять проблеми дослідження, до яких ми віднесли терміни: «проект», «педагогічний проект», «проектування», «проектна діяльність», «проектне навчання», «підготовка майбутніх педагогів до проектної діяльності», «проектна компетентність майбутнього педагога», «культура», «професійна культура», «педагогічна культура», «проектна культура майбутнього педагога».

Запропоновано інтерпретацію поняття «проектна культура майбутнього педагога» як інтегральної професійно-особистісної характеристики, що визначає здатність до здійснення проектної діяльності в галузі освіти та включає сукупність теоретичних знань про сутність, методiku та технології проектування певних робіт; практичних умінь і навичок щодо розробки та реалізації навчальних і соціальних проектів; значущих особистісних якостей, необхідних для здійснення ефективної проектної діяльності, що забезпечує його здатність творчо діяти в сучасному суспільстві, проектувати свою професійну діяльність й оцінювати її результати.

Встановлено, що цілісний та динамічний розвитку проектної культури майбутніх педагогів у закладах вищої освіти є соціально зумовленим, педагогічно і професійно детермінованим. Цілеспрямована професійна підготовка майбутніх педагогів дозволяє спроектувати освітній процес, побудований на створенні умов для розвитку особистості, як суб'єкта навчання, що забезпечує розвиток проектної культури як важливого аспекту професіоналізму сучасного педагога.

Розкрито зміст структурних компонентів проектної культури: когнітивного, діяльнісного, особистісного та соціального.

2. З'ясовано сучасний стан професійної підготовки майбутніх педагогів до застосування проектної технології у практиці роботи закладів вищої освіти.

Аналіз професійної підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти показав, що єдиної цілісної концепції щодо підготовки педагогів до застосування проектної технології немає. Наразі відсутні уявлення у майбутніх педагогів про основні науково-теоретичні засади управління освітніми і науковими проектами; вони не достатньо володіють методологією, необхідними інструментами та технологіями управління проектами, що ускладнює їх участь у проектах, знижує ефективність такої діяльності.

Встановлено, що поряд із позитивними зрушеннями в підготовці педагогів залишаються нерозв'язаними такі питання: розробка структурно-

функціональної моделі розвитку проєктної культури майбутніх педагогів; відповідне навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх педагогів; визначення комплексу педагогічних умов ефективного розвитку проєктної культури майбутніх педагогів під час навчання в закладі вищої освіти; впровадження принципів інноваційності та наступності в підготовці майбутніх педагогів.

3. Проаналізовано методологічні підходи до дослідження проблеми розвитку проєктної культури майбутнього педагога.

Методологічний базис дослідження наукової проблеми системи розвитку проєктної культури майбутнього педагога сформовано сукупністю наукових підходів (системного, компетентнісного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного, аксіологічного, проєктного), які доповнюючи один одного, характеризуються внутрішньою єдністю, взаємозалежністю й методологічними взаємозв'язками. Комплексне застосування визначених методологічних підходів уможливило різновекторний аналіз проблеми дослідження і синтез його результатів у побудові концепції, теоретичних положень, розробці моделі розвитку проєктної культури та впровадженні її в реальний процес професійної підготовки майбутніх педагогів.

4. Розроблено модель системи розвитку проєктної культури майбутніх педагогів, складниками якої визначено мотиваційно-цільовий, концептуально-стратегічний, організаційно-діяльнісний, змістовно-технологічний, діагностико-результативний блоки.

Підсистемами (блоками) побудованої моделі професійної підготовки майбутніх педагогів є: мотиваційно-цільовий блок містить мету професійної підготовки майбутніх педагогів, визначену відповідно до соціального замовлення (потреба суспільства; ускладнення функцій професійної діяльності в сучасних умовах; конкуренція на ринку праці) на підготовку висококваліфікованих, конкурентоздатних педагогів, розвиток проєктної культури майбутніх педагогів. Концептуально-стратегічний блок охоплює підходи (системний, компетентнісний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, аксіологічний, проєктний) та принципи (інноваційності, міждисциплінарності, автономії, зворотнього зв'язку розвитку проєктної культури майбутніх педагогів). Організаційно-діяльнісний блок представлено педагогічними умовами розвитку проєктної культури майбутніх педагогів (застосування проєктних технологій у професійній підготовці майбутніх педагогів; тренінгові заняття як засіб розвитку проєктної культури майбутніх педагогів; розвиток проєктної культури майбутніх педагогів у груповій науково-дослідницькій діяльності; використання інформаційно-комп'ютерних технологій в системі розвитку проєктної культури майбутніх педагогів). Змістовно-технологічний блок представлений програмою розвитку проєктної культури майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки, методами (педагогічного проєктування, індивідуальних навчальних проєктів, аналізу педагогічних ситуацій, імітаційного моделювання, інтерактивних навчальних ігор, тренінгових вправ, мозкового штурму тощо) і формами (групові навчальні

проекти, майстер-класи, бізнес-інкубатори, проєктні-хакатони, тренінги тощо)). Діагностико-результативний блок об'єднує критерії (мотиваційний, когнітивний, поведінковий, оцінний) з відповідними показниками та рівнями сформованості проєктної культури (продуктивний (високий), репродуктивний (середній), елементарний (низький)). Результатом є педагог як носій проєктної культури.

5. Для виявлення ефективності та динамічності структурно-функціональної моделі розвитку проєктної культури майбутніх педагогів визначено критерії актуалізації їхньої проєктної культури в процесі професійно-педагогічної підготовки: мотиваційний, когнітивний, поведінковий, оцінний з відповідними показниками. На основі визначених критеріїв, схарактеризовано продуктивний (високий), репродуктивний (середній), елементарний (низький) рівні сформованості проєктної культури майбутніх педагогів.

6. Обґрунтовано педагогічні умови, які сприяють формуванню проєктної культури майбутніх педагогів у професійній підготовці: застосування проєктних технологій у професійній підготовці майбутніх педагогів (сприяє формуванню проєктного мислення, розвитку творчих здібностей, комунікативних навичок та вміння працювати в команді, що в сукупності становить базис проєктної культури майбутнього педагога. Безпосереднє занурення студентів у проєктну діяльність дозволяє їм набути практичного досвіду планування, реалізації та презентації власних проєктів); тренінгові заняття як засіб розвитку проєктної культури майбутніх педагогів (інтерактивні вправи, рольові ігри, дискусії під час тренінгів сприяють формуванню проєктних умінь, розвитку критичного та креативного мислення, набуттю навичок прийняття рішень та вирішення проблем. Тренінги дозволяють активізувати пізнавальну діяльність студентів, підвищити їх мотивацію до проєктної роботи та набуття необхідних для цього компетенцій); розвиток проєктної культури майбутніх педагогів у груповій науково-дослідницькій діяльності (безпосереднє залучення студентів до спільної наукової роботи над проєктами дозволяє їм оволодівати технологіями проєктної діяльності, досвідом командної взаємодії, а також сприяє розвитку аналітичних, комунікативних та презентаційних навичок); використання інформаційно-комп'ютерних технологій в системі розвитку проєктної культури майбутніх педагогів (володіння сучасними цифровими інструментами та технологіями є невід'ємною складовою проєктної компетентності сучасного фахівця. Застосування інформаційно-комп'ютерних технологій дозволяє оптимізувати процеси планування, реалізації та представлення проєктів, сприяє розвитку технологічної грамотності та цифрової культури майбутніх педагогів).

7. Здійснено дослідно-експериментальну перевірку результативності моделі розвитку проєктної культури майбутніх педагогів.

Зіставлення результатів експериментальної роботи показало, що рівень сформованості компонентів проєктної культури майбутніх педагогів за кожним із критеріїв вищий у експериментальних групах у порівнянні з контрольними.

Позитивна динаміка підтверджує результативність впливу розробленої моделі розвитку проєктної культури майбутніх педагогів у експериментальних групах.

Проведене дослідження не вичерпує всіх теоретичних та практичних аспектів розглянутої проблеми. Одержані теоретичні й практичні результати становлять основу для подальшого її вивчення в напрямку пошуку інноваційних форм, методів, засобів, технологій розвитку проєктної культури майбутніх педагогів, а також розроблення науково-методичних засад розвитку проєктної культури у системі підвищення кваліфікації фахівців відповідної галузі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові публікації, які відображають основні наукові результати докторської дисертації

Статті у наукових періодичних виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України:

1. Галета Я. В., Козленко В. Г. Технологія освітнього маркетингу як напрям управлінської діяльності. *Наукові записки*. Серія : Педагогічні науки. Кропивницький : ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Вип. 205. С. 27–31. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-205-27-31>

2. Козленко В. Г. Вплив інтерактивних технологій навчання на формування у майбутнього педагога проєктної культури. *Наукові записки*. Серія : Педагогічні науки. Кропивницький : ЦДУ ім. В. Винниченка, 2023. Вип. 209. С. 198–202. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-209-198-202>

3. Козленко В. Г. Зміст та структура проєктної культури майбутнього педагога. *Наукові записки*. Серія : Педагогічні науки. Кропивницький : ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Вип. 207. С. 159–167. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-159-163>

4. Козленко В. Г. Формування проєктної культури майбутніх педагогів в умовах глобалізаційних процесів. *Наукові записки*. Серія : Педагогічні науки. Кропивницький : ЦДУ ім. В. Винниченка, 2023. Вип. 210. С. 254–258. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-210-254-258>

5. Козленко В. Г. Формування проєктної культури майбутніх педагогів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Наукові записки*. Серія : Педагогічні науки. Кропивницький : ЦДУ ім. В. Винниченка, 2023. Вип. 211. С. 156–161. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-211-156-161>

6. Козленко В. Г. Обґрунтування методики формування проєктної культури у майбутніх педагогів закладів середньої освіти. *Інноваційна педагогіка*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 62. Т. 1. С. 161–165. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.1.33>

7. Козленко В. Г. Педагогічні умови формування проєктної компетентності у майбутніх учителів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич : Видавничий дім

«Гельветика», 2023. Вип. 66. Т. 2. С. 244–249. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-2-37>

8. Козленко В. Г. Управління освітніми проєктами та проєктна компетентність майбутніх педагогів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2023. № 89. С. 104–109. DOI: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2023.89.20>

9. Козленко В. Г. Педагогічний проєкт та проєктна культура майбутніх учителів. *Педагогічні науки: теорія та практика*. Запоріжжя, 2023. № 3. С. 75–82. DOI: <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2023-3-11>

10. Козленко В. Г. Метод проєктів в освіті і суть поняття «проєктна організація освітнього процесу». *Інноваційна педагогіка*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. № 63. Т. 1. С. 173–176. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/63.1.32>

11. Козленко В. Г. Проєктні технології навчання в формуванні у майбутніх педагогів проєктної культури. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2023. № 67. Т. 1. С. 345–349. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/67-1-49>

12. Козленко В. Г. Компоненти проєктної культури майбутніх педагогів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2023. № 5–6 (129–130). С. 159–167. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2023.05-06/159-167>

13. Козленко В. Г. Соціальна компетентність як важлива складова проєктної культури майбутнього педагога загальноосвітньої школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2023. № 3 (127). С. 479–488. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2023.03/479-488>

14. Козленко В. Г. Розвиток професійної культури майбутніх педагогів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2023. № 4 (128). С. 374–382. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2023.04/374-382>

15. Козленко В. Г. Становлення проєктої компетентності майбутнього фахівця в умовах оновлення інформаційної культури суспільства. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2023. № 7 (131). С. 75–83. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2023.07/075-084>

16. Козленко В. Г. Сучасні методики формування професійної культури майбутнього викладача. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2023. № 8–9. С. 113–123. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2023.08-09/113-123>

17. Козленко В. Г. Феноменологія проєктної культури педагога. *Соціальна робота та соціальна освіта*. Умань, 2023. Вип. 2 (11). С. 220–226. DOI: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(11\).2023.291899](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(11).2023.291899)

Монографія:

18. Козленко В. Г. Проєктна культура педагога. *Сучасна освіта в Україні : інтеграція в Європейський освітній простір* : моногр. Дніпро : Середня Т. К., 2023. С. 127–151. DOI: <https://doi.org/10.36550/978-617-8245-57-3-8>

Статті у наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus:

19. Kozlenko V., Liashenko R., Prysyzhnyi V., Polishchuk N., Neborak K. Approaches to the informative self-development capacity of the future teacher: A political look at the phenomenon. *Cuestiones politicas*. 2023. Vol. 41. № 78. P. 678–698. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4178.46> (**Web of Science**)

20. Haleta Y., Fursykova T., Kozlenko V. Habelko O., Radchenko M. Man of the information society: problems of formation and development. *Cuestiones politicas*. 2022. Vol. 40. Núm. 75. P. 493–497. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4075.29> (**Web of Science**)

21. Haleta Y., Kozlenko V., Riabovol L., Filonenko O., & Kravtsova T. Formación de la cultura de proyectos en futuros docentes. *Revista De La Universidad Del Zulia*. 2023. № 14(41). P. 526–536. DOI: <https://doi.org/10.46925//rdluz.41.29> (**Web of Science**)

Тези в матеріалах науково-практичних конференцій:

22. Козленко В. Г. Використання можливостей сучасних інформаційно-комунікаційні технології в формуванні проєктної культури у майбутніх педагогів. *New ways of creating scientific ideas for implementation* : матер. І міжнар. наук.-практ. конф. (Варна, Болгарія, 18–20 вересня 2023 р.). Варна, Болгарія, 2023. С. 148–150.

23. Козленко В. Г. Функції проєктної культури майбутніх педагогів. *Innovations and prospects in modern science* : матер. Х міжнар. наук.-практ. конф. (Стокгольм, Швеція, 25–27 вересня 2023 р.). Стокгольм, Швеція, 2023. С. 127–129.

24. Козленко В. Г. Проєктна організація освітнього процесу. *Global science: prospects and innovation* : матер. ІІ міжнар. наук.-практ. конф. (Ліверпуль, Великобританія, 5–7 жовтня 2023 р.). Ліверпуль, Великобританія, 2023. С. 291–296.

25. Козленко В. Г. Основні елементи проєктної компетентності майбутнього педагога. *Innovations and prospects in modern science* : матер. ХІ міжнар. наук.-практ. конф. (Стокгольм, Швеція, 23–25 жовтня 2023 р.). Стокгольм, Швеція, 2023. С. 224–228.

26. Козленко В. Г. Методологічні підходи до розвитку проєктної культури майбутнього педагога. *Promising ways of information technology developmen* : матер. ІХ міжнар. наук.-практ. конф. (Більбао, Іспанія, 13–15 листопада 2023 р.). Більбао, Іспанія, 2023. С. 211–213.

27. Козленко В. Г. Науково-теоретичне обґрунтування моделі формування проєктної культури майбутнього педагога. *Current methods of improving outdated technologies and methods* : матер. І міжнар. наук.-практ. конф. (Більбао, Іспанія, 08–10 січня 2024 р.). Більбао, Іспанія, 2024. С. 314–316.

28. Козленко В. Г. Особливості методики діагностики розвитку проєктної культури майбутнього педагога. *Advanced technologies for the implementation of new ideas* : матер. І міжнар. наук.-практ. конф. (Брюссель, Бельгія, 09–12 січня 2024 р.). Брюссель, Бельгія. С. 195–198.

29. Козленко В. Г. Структура та зміст поняття «проєктна культура майбутнього педагога». *Research work in the system of training teachers in technological fields* : матер. II міжнар. наук.-практ. конф. (Берлін, Німеччина, 15–17 січня 2024 р.). Берлін, Німеччина, 2024. С. 248–251.

30. Козленко В. Г. Педагогічні умови розвитку проєктної культури майбутнього педагога у закладі вищої освіти. *Innovations in education: prospects and challenges of today* : матер. II міжнар. наук.-практ. конф. (Софія, Болгарія, 16–19 січня 2024 р.). Софія, Болгарія, 2024. С. 221–224.

31. Козленко В. Г. Етапи формування проєктної культури майбутніх педагогів. *Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики* : матер. II міжнар. наук. конф. (Кривий Ріг, 19 січня 2024 р.). Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. С. 402–403.

АНОТАЦІЯ

Козленко В. Г. Система розвитку проєктної культури майбутніх педагогів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. Кропивницький, 2023.

У дисертації розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність системи розвитку проєктної культури майбутнього педагога.

Здійснено дослідження генези ідеї розвитку проєктної культури, конкретизовано термінологічне поле дослідження, визначено суть поняття та зміст структурних компонентів проєктної культури майбутніх педагогів. З'ясовано сучасний стан професійної підготовки майбутніх педагогів до застосування проєктної технології у практиці роботи закладів вищої освіти. Проаналізувано методологічні підходи до дослідження проблеми розвитку проєктної культури майбутніх педагогів. Розроблено та експериментально перевірено модель розвитку проєктної культури майбутніх педагогів як єдність взаємообумовлених елементів, охоплених причинно-наслідковими зв'язками та зв'язками координування, складниками якої визначено мотиваційно-цільовий, концептуально-стратегічний, організаційно-діяльнісний, змістовно-технологічний, діагностико-результативний блоки. Визначено критерії (мотиваційний, когнітивний, поведінковий, оцінний), показники та рівні

(продуктивний (високий), репродуктивний (середній), елементарний (низький)) сформованості проєктної культури майбутніх педагогів. Обґрунтовано педагогічні умови, які сприяють розвитку проєктної культури майбутніх педагогів у професійній підготовці: застосування проєктних технологій у професійній підготовці майбутніх педагогів; тренінгові заняття як засіб розвитку проєктної культури майбутніх педагогів; розвиток проєктної культури майбутніх педагогів у груповій науково-дослідницькій діяльності; використання інформаційно-комп'ютерних технологій в системі розвитку проєктної культури майбутніх педагогів. Здійснено дослідно-експериментальну перевірку результативності моделі розвитку проєктної культури майбутніх педагогів.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні педагоги, розвиток проєктної культури майбутніх педагогів, модернізація професійної підготовки, заклад вищої освіти.

ABSTRACT

Kozlenko V. H. Development system of the project culture of the future teachers. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for the scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences by Field of study 13.00.04 – theory and methodology of professional education. – Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University. Kropyvnytskyi, 2024.

The effectiveness of the system for the development of the project culture of the future teacher was reasonably developed, theoretically substantiated and experimentally verified in the dissertation.

In the dissertation for the first time, on the basis of the essential provisions of methodological approaches (systemic, competence-based, person-oriented, activity-based, axiological, project-based), the concept was substantiated and a system for the development of the project culture of future teachers was developed as a unity of interdependent elements, covered by cause-and-effect relationships and coordination relationships; a model of the system for the development of the project culture of future teachers was built and experimentally verified, the components of which are motivational-target, conceptual-strategic, organizational-active, content-technological, diagnostic-resultative blocks connected by functional connections; the pedagogical conditions for the implementation of the system are substantiated, namely: the use of project methods in the professional training of the future teacher; training methods as a means of developing the project culture of the future teacher; development of the project culture of the future teacher in group research activities; the use of information and computer technologies in the system of developing the project culture of the future teacher; criteria (motivational, cognitive, behavioral, evaluative), indicators and levels (productive (high), reproductive (medium), elementary (low)) of the formation of the project culture of future teachers are determined; developed a methodology for the development of the project culture of future teachers in professional training; the content of the concepts «professional culture», «pedagogical culture», «project culture of the future teacher», «project»,

«projecting», «project activity», «project training», «professional training», «preparation of future teachers for project activity has been clarified», «project competence of the future teacher», «concept of development of the project culture of the future teacher»; structural components and functional properties of the project culture of future teachers; of further development acquired an idea of the peculiarities, theoretical, content, organizational, methodical principles of training future teachers; forms, methods, means and technologies for the development of the project culture of future teachers, aimed at increasing the effectiveness of this process.

A model of the system for the development of the project culture of future teachers has been developed, the components of which are defined as motivational-target, conceptual-strategic, organizational-activity, content-technological, diagnostic-resultative blocks.

The subsystems (blocks) of the built model of professional training of future teachers are: the motivational and target block contains the goal of professional training of future teachers, determined in accordance with the social order (needs of society; complication of the functions of professional activity in modern conditions; competition on the labor market) to train highly qualified, competitive teachers, formation of project culture of future teachers. The conceptual and strategic block covers approaches (systemic, competence-based, person-oriented, activity, axiological, project approaches) and principles (innovation (implemented through the variability and dynamism of the content, forms, methods and technologies of training future teachers for project activities); continuity (gradual increasing the complexity of project tasks at various stages of learning); interdisciplinary knowledge (integration of knowledge in different fields for solving project tasks); autonomy (encouraging the initiative and independence of students in project management); feedback (timely adjustment of the actions of the project participants). results)) of the development of the project culture of future teachers. The organizational and activity block is represented by pedagogical conditions (the application of project technologies in the professional training of the future teacher; training methods as a means of developing the project culture of the future teacher; the development of the project culture of the future teacher in group scientific and research activities; the use of information and computer technologies in the system of project development culture of the future teacher). Content-technological (represented by the program for the formation of the project culture of future teachers in the process of professional training, methods (pedagogical design, individual educational projects, analysis of pedagogical situations, simulation modeling, interactive educational games, training exercises, brainstorming, etc.) and forms (group educational projects, master classes, business incubators, project-hackathons, trainings, etc.)). The diagnostic-resultative block combines criteria (motivational, cognitive, behavioral, evaluative) with corresponding indicators of the levels of formation of the project culture (productive (high), reproductive (medium), elementary (low)). The result is a teachers as a carrier of project culture.

Comparing the results of the experimental work showed that the level of formation of the components of the project culture of future teachers according to each of the criteria is higher in the experimental groups compared to the control groups. Positive dynamics confirm the effectiveness of the developed model of development of the project culture of future teachers in experimental groups.

Qualitative analysis of indicators, based on a comparison of the results of diagnostic indicators of students of the experimental and control groups, as well as mathematical calculations, make it possible to conclude that the high level of project culture of future teachers in the experimental group is higher than in the control group.

Keywords: professional training, future teachers, development of project culture of future teachers, modernization of professional training, higher education institution.